

Riikka Heikkinen

Julkisten hankintojen vastuullisuuskoulutuksen tuottaminen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi (ylempi AMK)

Hankintatoimen tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Helmikuu 2023

Tiivistelmä

Tekijä:	Riikka Heikkinen
Otsikko:	Julkisten hankintojen vastuullisuuskoulutuksen tuottaminen
Sivumäärä:	52 sivua + 1 liite
Aika:	Helmikuu 2023
Tutkinto:	Tradenomi (ylempi AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Hankintatoimen tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	
Ohjaaja:	Lehtori Pia Hellman

Työn tavoitteena oli kehittää PTCServices Oy:n julkisten hankintojen vastuullisuuteen liittyvää koulutustarjontaa, jolla lisättiin sekä asiakkaiden että yrityksen henkilöstön osaamista vastuullisuusasioista. Julkisten hankintojen vastuullisuuteen liittyviin kysymyksiin on kiinnitetty viime vuosina Marinin hallitusohjelmasta alkaen huomiota ja hankintojen vastuullisuutta on edistetty Hankinta-Suomi -toimenpideohjelman puitteissa. Tarkoituksena oli luoda yrityksen koulutustarjontaan uusi koulutustuote avoimena koulutuksena järjestettävästä vastuullisuuskriteerien käyttöä koskevaksi koulutukseksi.

Opinnäytetyö on toteutettu toimintatutkimuksena hyödyntäen aineistotriangulaatiota tiedonhankintamenetelmänä. Tutkimuksen aineistona käytettiin netissä asiakaskunnalle julkaistua kyselyä, asiantuntijan haastattelua sekä kirjallista aineistoa. Teoreettisena viitekehys muodostui hankintalainsäädännöstä, hankintojen eurooppalaisesta osaamiskehyksestä sekä Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmassa tuotetusta materiaalista.

Kartoituksen perusteella voitiin todeta, että hankinta-alan ammattilaisilla on tarvetta vastuullisuusasioihin keskittyvälle koulutukselle. Kartoituksen perusteella toteutettiin sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa -koulutus, johon saatiin 13 osanottajaa. Toteutetun koulutuksen pohjalta saatiin myös toteutettua tilauskoulutuksia kahdelle asiakkaalle.

Toteutetun tutkimuksen perusteella ei saatu toivotulla tavalla vastauksia vastuullisuuteen liittyvän koulutustarpeen laajuudesta tai koulutusten sisällön suhteen. Toteutettu koulutusohjelma toimii hyvin ohjelmarunkona muille vastuullisuusteemaan liittyville koulutuksille ja se on helposti muokattavissa kulloisenkin tarpeen mukaan. Jatkossa voi olla perusteltua eriyttää koulutusta hankintatyypeittäin, jotta pystytään keskittymään kullekin hankintatyypille tyypillisiin vastuullisuuskysymyksiin.

Avainsanat: julkiset hankinnat, vastuullisuus, osaamisen kehittäminen

Abstract

Author: Riikka Heikkinen
Title: Producing a Course on Responsibility in Public Procurement
Number of Pages: 52 pages + 1 appendix
Date: February 2023
Degree: Master of Business Administration
Degree Programme: Public Procurement
Specialisation option:
Instructor: Pia Hellman, Senior Lecturer

The aim of this study was to develop the supply for public procurement courses on responsibility at PTC Services Ltd and to increase knowledge on responsibility-related issues for customers and the company staff. Over the past few years, starting from Marin's government programme, more attention has been paid to questions related to public procurement and responsibility and it has been promoted within the Hankinta-Suomi medium-term plan. The intention was to create a new course product on the use of responsibility criteria to be included in the course selection of the company as an open-market course.

The thesis was conducted as action research using qualitative research as the methods for data collection. The data collection included a survey for potential clients published in the internet and an interview of specialist and literature were used as the material of the research. The theoretical framework consisted of public procurement legislation and the European competency framework for public procurement. The materials also included the Hankinta-Suomi medium-term plan.

On the basis of the survey, it was found out that the professionals of public procurement need further training focusing on the responsibility issues. At the same time, the survey did not provide any specific information on the scope or content of the training as expected. Nevertheless, a "Social responsibility in public procurement" course was carried out based on the survey and it had 13 participants. Custom-made courses were produced based on the aforementioned first course for two clients.

The implemented course provides a good base for other course programmes on responsibility-related issues, and it can be easily adjusted to the prevailing needs. Later it might be a good idea to make separate courses for each procurement type in order to be able to concentrate on typical questions of responsibility in each type.

Keywords: Public procurement, responsibility, competence development

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Kehittämishankkeen lähtökohdat	8
2.1	Ongelman määrittely	8
2.2	Kohdeorganisaatio ja työn tavoitteet	10
2.3	Tutkimuskysymykset	11
2.4	Tutkimusmenetelmät	12
2.5	Tiedonhankintamenetelmät	12
2.5.1	Taustakysely	13
2.5.2	Haastattelut	14
2.5.3	Valmiit aineistot	15
3	Teoreettiset lähtökohdat	16
3.1	Julkisten hankintojen lainsäädäntö	16
3.2	Hankintaosaamisen arviointi ja kouluttaminen	19
4	Nykytilan kartoitus	21
4.1	PTCServices Oy:n koulutustarjonta	21
4.2	Muiden toimijoiden koulutustarjonta	21
4.3	Osaamistarpeen kartoittaminen	23
4.3.1	Kyselylomake	23
4.3.2	Kyselyn jakelu	25
4.3.3	Haastattelu	26
5	Kartoituksen tuloksia	27
5.1	Millaista lisäosaamista tarvitaan vastuullisuusasioihin?	27
5.2	Millaisella koulutuksella osaamista voitaisiin lisätä?	28
5.3	Onko vastuullisuuskoulutukselle kysyntää?	31
6	Vastuullisuuskoulutuksen rakentaminen	33
6.1	Vastuullisuuskoulutus avoimena koulutuksena	33
6.1.1	Koulutusmateriaalin valmistaminen	35
6.1.2	Koulutuksen toteuttaminen	37
6.1.3	Koulutuksen onnistumisen seuranta	38

6.2	Koulutusohjelma, tilauskoulutus	38
6.2.1	Koulutussarja vastuullisuusasioista	38
6.2.2	Vastuullisuus osana hankintayksikön tilaamaa hankintakoulutuskokonaisuutta	40
6.2.3	Tilaukoulutuksen onnistumisen seuranta	41
6.3	Sisäinen koulutus	41
7	Tulokset	42
7.1	Lisäosaamisen tarve	42
7.2	Koulutustarve	43
7.3	Ensimmäisen koulutuksen toteuttaminen	43
7.4	Koulutuksen onnistumisen seuranta	43
7.5	Avoimesta koulutuksesta tilauskoulutukseksi	44
7.6	Kehittämisprojektin arviointi	45
8	Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset	46
	Lähteet	49
	Liitteet	
	Liite 1. Kyselylomake	

1 Johdanto

Julkisissa hankinnoissa käytetään yhteisiä verovaroja erilaisiin tavara-, palvelu- ja urakkahankintoihin vuosittain arviolta 45 miljardia euroa, mikä on merkittävä summa (Hankinta-Suomi, infograafi 2022). Näin ollen ei ole ihan sama, miten ja millaisilla periaatteilla näitä hankintoja tehdään. Julkisia hankintoja tehdessä kestävän kehityksen mukaiset teemat, taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen, ovat olleet arkipäivää jo pitkään ainakin periaatteellisella tasolla, mutta käytännön toimissa ne ovat näkyneet hyvin vaihtelevasti. Yksi syy tähän on varmasti ollut se, että julkisten hankintojen toteuttajilla ei ole ollut riittävästi osaamista näiden teemojen soveltamisesta kriteerien ja ehtojen tasolla.

Julkisten hankintojen laajuuden ja suuren arvon esiintyessä yhä useammin otsikoissa, myös kestävät ja vastuulliset hankinnat ovat nousseet vahvasti esille. Yhä useammin julkisissa hankinnoissa käytettyihin valinta- ja vertailuperusteisiin kiinnitetään huomiota ja hankinnoilta edellytetään vastuullisuutta edullisen hinnan lisäksi tai jopa sen sijaan. Hankintojen nykytilasta on laadittu Hankinta-Suomi -toimenpideohjelman puitteissa selvitys Suomen julkisten hankintojen tilannekuva (2020, 10), jossa käydään läpi seitsemän eri teeman kautta julkisten hankintojen vaikuttavuutta ja selvityksen tekohetkellä käytössä olleita toimenpiteitä.

Julkiset hankinnat vaikuttavat keskeisesti siihen, miten yhteiskunnan eri osa-alueet toimivat ja millaisia taloudellisia vaikutuksia eri hankinnoilla on. Jotta tätä hankintojen vaikuttavuutta voidaan lisätä ja saavuttaa sillä haluttuja tavoitteita, vaatii se strategista johtamista ja laajaa hankintaosaamista. Strategisen johtamisen avulla organisaatio voi ohjata hankintatoimeaan niin, että hankinnoilla saavutetaan ne tavoitteet, jotka niille organisaatiossa on asetettu. (Suomen julkisten hankintojen tilannekuva 2020, 13, 18.) Ilman strategista johtamista hankintojen tekeminen voi olla pistemäistä toimintaa, jolla pyritään vain täyttämään todettu tarve ajattelematta laajemmin hankinnan vaikutuksia tai vastuullisuutta koko organisaation tasolla.

Yksi hankintojen strategisen johtamisen osa-alue on resurssien ja osaamisen johtaminen. Julkisten hankintojen tilannetta koskevan selvityksen perusteella voidaan todeta, että hankintaosaamisessa on huomattava tarve koulutukselle ja kehittämiselle, koska onnistuneiden hankintojen tekeminen edellyttää laajaa osaamista sekä vallitsevasta lainsäädännöstä että markkinoista ja taloudellisista tekijöistä. Perinteisesti hankintaosaamisen kehittämisessä on keskitytty lain soveltamisen osaamiseen sekä tarjouspyyntöasiakirjojen tekniseen laadintaan ja sähköisten järjestelmien käyttöön. Tämän seurauksena kestävä kehityksen vaatimien asioiden tai innovatiivisuuden toteuttaminen on jäänyt vähäisempään rooliin, kun siihen ei ole ollut osaamista ja/tai strategisia linjauksia. (Suomen julkisten hankintojen tilannekuva 2020, 30.)

Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää millaista koulutusta julkisten hankintojen asiantuntijat kokevat tarvitsevansa hankintojen vastuullisuuskriteerien käyttöön. Selvityksen pohjalta rakennetaan tähän tarpeeseen vastaava koulutus työn toimeksiantaja PTCServices Oy:n koulutustarjontaan ja hyödyntää koulutusta myös yrityksen omien asiantuntijoiden osaamisen lisäämisessä sekä tilauskoulutustarjonnassa.

Työssä käydään ensin läpi kehittämisiongelman lähtökohdat ja esitellään tarkemmin työn toimeksiantaja. Työn teoreettisessa viitekehyksessä käydään läpi julkisten hankintojen vastuullisuuteen liittyvä lainsäädäntö, joka ohjaa keskeisesti vastuullisuuskriteerien käyttöä sekä julkisten hankintojen osaamisen arviointia ja kehittämistä. Luvussa neljä käydään läpi hankinta-alan nykyistä koulutustarjontaa ja luvussa viisi esitellään nykytila-analyysin tuloksia. Luvussa 6 kuvataan nykytila-analyysin pohjalta tapahtuvan koulutuksen rakentaminen ja toteuttaminen sekä sen vieminen edelleen henkilöstön koulutukseksi sekä tilauskoulutukseksi. Lopuksi käydään läpi tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset sekä kehittämis ehdotukset.

2 Kehittämishankkeen lähtökohdat

2.1 Ongelman määrittely

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma (2019) lähtee jo ohjelmalle annetun nimen, Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, myötä viitoittamaan niitä keskeisiä vastuullisen toiminnan elementtejä, jotka tulee huomioida kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Ohjelman nimen mukaisesti hallitusohjelma sisältää useita julkisiin hankintoihin liittyviä linjauksia ja tavoitteita joko suoraan mainittuna tai sisäänrakennettuna hallitusohjelman muihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Esimerkiksi hiilineutraaliuuteen ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvän strategisen kokonaisuuden yhtenä alatavoitteena on vahvistaa Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä. Tässä tavoitteessa keinovalikoimaan sisältyy kestävien hankintojen tekemiseen ja laatuarviointiin liittyvän hankintaosaamisen kasvattaminen. (Hallitusohjelma 2019, 1, 43-44.)

Laajemmin julkisiin hankintoihin liittyviä tavoitteita asetetaan hallitusohjelman strategisen kokonaisuuden Elinvoimainen Suomi kolmannessa tavoitteessa, jossa pyritään luomaan Suomesta teknologisen kehityksen, innovatiivisten hankintojen ja kokeilukulttuurin edelläkävijä. Tässä julkiset hankinnat nähdään olennaisena työväliseinä sekä teknologisen että kestävästä kehityksen, innovatiivisuuden ja elinkaartiloudellisuuden edesauttamiseen.

Hallitusohjelman mukaan näihin tavoitteisiin pääsemisessä keinona on hankintayksiköiden osaamisen lisääminen koulutuksen avulla sekä parhaiden käytäntöjen jakaminen. (Hallitusohjelma 2019, 107, 109.)

Hallitusohjelman kirjausten perusteella on perustettu Vaikuttavat julkiset hankinnat -toimenpideohjelma, josta käytetään myös nimitystä Hankinta-Suomi, toimeenpanemaan hallitusohjelman julkisiin hankintoihin liittyviä tavoitteita. Vuoden 2017 alussa voimaan tullut hankintalain kokonaisuudistus ei yksin riitä julkisten hankintojen vaikuttavuuden edistämiseksi, vaan toimenpideohjelmassa

on tarkoitus laatia yhdessä koko julkiselle hallinnolle jatkuvaa kehittämistä tukeva strategia ja tavoitteet. (Hankinta-Suomi, perustiedot 2019.)

Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmassa on tuotettu ja tuotetaan tällä hetkellä paljon erilaisia oppaita hankintayksiköiden käyttöön ja niiden esittely tapahtuu yleensä webinaaritilaisuuksissa. Näissä webinaareissa on kuitenkin läsnä yleensä 100–200 henkeä eikä niiden aikana ole mahdollisuutta käydä läpi yksittäisen hankintayksikön käsillä olevaa hankintaa, vaan keskustelu tapahtuu väistämättä yleisellä tasolla. Tutkimuksen ongelmana on vastuullisuuteen liittyvien kriteerien käyttöön liittyvän käytännön läheisen koulutuksen puuttuminen hankintakoulutusten markkinoilta.

Euroopan komissio on jo vuonna 2017 antanut suosituksen julkisten hankintojen ammatillistamisesta, jolla pyritään varmistamaan julkisia hankintoja tekevien henkilöiden osaaminen ja ammatillinen luotettavuus, jotta hankintoja osattaisiin tehdä tehokkaasti, tuloksetkaasti sekä strategiset tavoitteet täyttävästi. Tämän suosituksen toimeenpanon tueksi Euroopan komissio on laatinut julkisten hankintojen ammatillisen eurooppalaisen osaamiskehyksen ProcurComp^{EU}:n, jolla hankintayksiköt ja muut julkisten hankintojen kanssa tekemisissä olevat organisaatiot voivat tunnistaa ne osa-alueet, jotka vaativat kehittämistoimenpiteitä. (ProcurComp^{EU} 2020, 10.) Kestävät hankinnat on määritelty yhdeksi ProcurComp^{EU} -osaamiskehyksen horisontaaliseksi valmiudeksi, jolloin hankintojen ammattilaisen tulisi tuntea kestäviin hankintoihin liittyvät tavoitteet tehtäväroolinsa mukaisesti (ProcurComp^{EU} 2020, 34).

Eri hankintayksiköiden tarjouspyyntöihin tutustuesssa on voinut havaita, että vastuullisuuteen liittyviä kriteereitä käytetään hyvin vaihtelevasti. Varsinkin sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä kriteereitä käytetään vielä verrattain vähän, minkä takia niihin liittyvät asiat ovat nousseet esille julkisista hankinnoista julkisuudessa käydyissä keskusteluissa. Sen, että näihin asioihin ei ole ennen kiinnitetty huomiota, perimmäisenä syynä on tiedon puute eli hankintayksiköllä ei ole ollut riittävästi tietoa erityisesti sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvistä asioista ja vaatimuksista. Tiedon ja osaamisen

puutteiden vuoksi hankintayksiköt eivät ole osanneet vaatia tarjoajilta esim. kaikkien ILO:n yleissopimusten mukaisten asioiden valvomista riskimaissa tapahtuvassa tuotannossa tai muita sosiaalisesti vastuullisen hankinnan mukaisia asioita (ILO 2020).

Hankintojen taloudelliseen vastuullisuuteen liittyvät asiat ovat ehkä eniten olleet esillä ja niihin liittyviä kriteereitä käytetään jo vakiintuneesti. Hankintojen sosiaalisella vastuulla tarkoitetaan sitä, että julkisessa hankinnassa huomioidaan ympäröivä yhteiskunta eli ihmisoikeuksien toteutuminen, työllistymisen edistäminen, tasa-arvo, osallisuus ja hankintojen vaikuttavuus. Näiden asioiden vieminen osaksi hankintoja on noussut esille laajemmin vasta viime vuosina ja näiden kriteerien asettamiseen hankintayksiköt tarvitsevat vielä paljon tukea. Ekologisuutta koskevien kriteerien käytössä ollaan jossakin näiden kahden edellä mainitun kriteerin välimaastossa käyttöasteen ja osaamisen suhteen. (Suomen julkisten hankintojen tilannekuva 2020, 12.)

2.2 Kohdeorganisaatio ja työn tavoitteet

Opinnäytetyö tehtiin PTCServices Oy:lle (myöhemmin PTCS), joka on Suomen johtavin julkisten hankintojen asiantuntijatoimisto, jossa työskentelee 35 asiantuntijaa. Yrityksen toimintaan liittyvänä kehittämiskohteena oli julkisten hankintojen vastuullisuusasioiden käyttöön ohjaavan koulutuksen rakentaminen yrityksen koulutustarjontaan sekä yrityksen asiantuntijoiden osaamisen lisääminen tällä osa-alueella. PTCS on hankintasektorilla tunnettu koulutuspalveluiden palveluntuottaja, joka järjestää asiakkailleen vuosittain yli 200 koulutustilaisuutta. Koulutustarjonnassa ei ole ollut koulutusta, joka tarjoaisi asiakkaille käytännönläheistä ohjausta vastuullisuuskriteerien asettamiseen ja käyttöön.

Kehittämishankkeen tavoitteena oli kehittää PTCS:n julkisten hankintojen vastuullisuuteen liittyvää koulutustarjontaa. Koulutusten avulla on tarkoitus lisätä sekä asiakkaiden että henkilöstön osaamista julkisten hankintojen vastuullisuudesta. Asiakaskunnalle tehdyllä kyselyllä oli tarkoitus kartoittaa

julkisten hankintojen vastuullisuuteen liittyviä osaamistarpeita ja näiden pohjalta rakentaa yrityksen kurssitarjontaan osaamistarpeen täyttämiseen soveltuva koulutus. Kehittämishankkeen tavoitteena oli luoda yrityksen koulutustarjontaan uusi koulutustuote avoimena koulutuksena järjestettävästä vastuullisuuskriteerien käyttöä koskevasta koulutuksesta. Avoimen koulutuksen myötä tavoitteena oli myös saada markkinoitua vastuullisuuteen liittyviä koulutuksia asiakkaille räätälöityinä tilauskoulutuksina.

Uuden tuotteen lisäksi tavoitteena oli kehittää myös yrityksen asiantuntijoiden osaamista hankintojen vastuullisuuteen liittyen. Ne asiantuntijat, jotka kokevat oman työnsä kautta tarpeelliseksi hankkia parempaa osaamista hankintojen vastuullisuudesta, voivat osallistua myös tähän koulutukseen. Tämän lisäksi koulutuksen sisältö käytiin läpi tiivistetyssä muodossa yrityksemme viikkopalaverissa, jolloin kaikille asiantuntijoille muodostui käsitys vastuullisuuteen liittyvistä perusasioista.

2.3 Tutkimuskysymykset

Kun tutkimusongelmana on julkisten hankintojen vastuullisuusosaamisen lisääminen, niin tutkimuskysymykset liittyvät osaamistarpeiden kartoittamiseen sekä itse koulutuksen toteuttamiseen.

1. Millaista lisäosaamista (asiakkaat ja henkilöstö) tarvitaan vastuullisuusasioiden huomioimiseen julkisissa hankinnoissa?
2. Millaisella koulutuksella vastuullisuusasioiden osaamista voitaisiin lisätä?
3. Miten ensimmäinen avoin koulutus toteutetaan?
4. Miten koulutuksen onnistumista seurataan?
5. Miten avointa koulutusta voidaan muokata tilauskoulutukseksi?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä kartoitetaan vastuullisuusasioiden osaamisen tasoa ja miltä osin osaamista pitäisi pystyä lisäämään. Toisella kysymyksellä on tarkoitus selvittää, että miten koulutus tulisi toteuttaa sisällöllisesti, ajankäytöllisesti ja käytännön koulutusjärjestelyjen osalta. Kolmannella tutkimuskysymyksellä haetaan vastauksia siihen, miten ensimmäinen avoin koulutus käytännössä toteutetaan. Neljännellä tutkimuskysymyksellä selvitetään sitä, miten koulutuksen onnistumista on tarkoitus seurata. Viidennellä tutkimuskysymyksellä pyritään löytämään keinoja siihen, miten avoimesta koulutuksesta saadaan jalostettua eri asiakkaiden tarpeisiin sopivia tilauskoulutuksia.

2.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin toimintatutkimuksen periaatteita noudattaen. Toimintatutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa käytännön toiminnan kehittämiseksi ja tämä tapahtuu yleensä kehittämissuunnitelmissa, jossa suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. Myös oman työn kehittäminen voi olla toimintatutkimusta, sillä siinäkin pitää aina ottaa huomioon muu työyhteisö ja muiden työtehtävät. (Heikkinen 2008, 16-17.)

Toimintatutkimus sopii menetelmänä tilanteisiin, joissa tutkija auttaa toimijoita kehittymään ja arvioimaan omaa toimintaansa, minkä myötä nämä toimijat voivat jatkossa sitten kehittää omaa ammattitaitoaan (Eskola & Suoranta 1998, 129). Jari Metsämuuronen (2008, 30) on todennut, että toimintatutkimus soveltuu hyvin tilanteisiin, jossa halutaan tarjota koulutusta työyhteisön sisällä.

2.5 Tiedonhankintamenetelmät

Tutkimuksessa käytettävät taustatiedot kerättiin aineistotriangulaation periaatteita noudattaen. Aineistotriangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten aineistojen yhdistämistä tutkimusta tehdessä ja tämän avulla saadaan yhdistettyä erityyppisiä aineistoja, kuten haastatteluja, artikkeleita ja tilastotietoja, tutkimuksen tueksi (Eskola & Suoranta 1998, 69).

Aineistotriangulaatiossa hyödynnetään tutkittavaan aiheeseen liittyviä erilaisia

aineistoja, jotta tutkimusaihetta päästään tarkastelemaan mahdollisimman monesta näkökulmasta. Tutkimuksessa hyödynnettiin kyselyä ja haastattelua sekä niitä täydentäviä erilaisia kirjallisia aineistoja. (Kananen 2014, 123; Huovinen & Rovio 2008, 104.)

Tässä työssä tiedonhankintamenetelmiksi valittiin internetin välityksellä toteutettu kysely, haastattelu sekä kirjalliset aineistot. Niiden avulla oli tarkoitus löytää vastauksia siihen, millaista lisäosaamista julkisten hankintojen asiantuntijat tarvitsevat vastuullisuusasioihin ja millainen koulutus, sekä sisällöltään että toteutustavaltaan, vastaisi parhaiten tähän tarpeeseen.

2.5.1 Taustakysely

Kyselyn käyttäminen tutkimusmenetelmänä toimintatutkimuksessa soveltuu lähinnä tietojen keruuvaiheeseen ja vaikutusten arvioimiseen (Kananen 2014, 102-103). Tässä tutkimuksessa kyselyä käytettiin yrityksen asiakaskunnan, sekä olemassa olevan että potentiaalisen, koulutustarpeiden kartoittamiseen.

Kyselylomake kannattaa yleensä rakentaa siten, että alussa (tai lopussa) on kyselyyn liittyvät taustoittavat kysymykset ja sen jälkeen ensin helpot kysymykset ja sitten vaikeammat kysymykset niin, että lopuksi olisi vielä muutama helppo kysymys. Lomaketta rakennettaessa kannattaa kiinnittää huomiota myös kyselyn pituuteen, sillä liian pitkä lomake uuvuttaa helposti vastaajansa, jos kyselyn teema ei ole vastaajalle erityisen mielenkiintoinen. Lomaketta rakennettaessa kannattaa kiinnittää huomiota myös käytettävään kieleen ja kysymysten sekä vastausten huolelliseen muotoiluun, jotta ne ovat helppoja ja miellyttäviä lukea. (Valli 2018, 94-95.)

Kyselylomakkeessa voidaan käyttää monenlaisia vastaustapoja, kuten avoimia vastauksia, valmiita vastausvaihtoehtoja tai järjestysasteikollisia vastausvaihtoehtoja, joiden avulla tietoja kerätään. Järjestysasteikollisena vastausvaihtoehtona voidaan käyttää Likertin asteikkoa, jossa on pariton määrä, yleensä viisi, vastausvaihtoehtoja esimerkiksi täysin samaa mieltä –

täysin eri mieltä tai ei ollenkaan – erinomaisesti -akseleilla. (Valli 2018, 106-107.)

Kyselyn toteuttamisessa sähköinen kysely on tänä päivänä tehokkain tapa tavoittaa potentiaaliset vastaajat. Verkkokyselyssä vastausten koonti ja analysointi on tutkijan kannalta helppoa, kun kyselyssä käytettävä ohjelmisto tuottaa datan helposti käytettävässä muodossa jatkotyöskentelyä varten. Kyselyn voi toteuttaa sähköisesti lähettämällä kyselylinkin sähköpostitse tietylle vastaanottajakunnalle. (Valli & Perkkilä 2018, 118-119.) Tässä haasteeksi muodostuu se, että tutkijalla pitäisi olla käytettävissään potentiaalisten vastaajien yhteystiedot kyselyn lähettämistä varten.

Sähköisen kyselyn voi toteuttaa myös sosiaalisen median kanavia, kuten Facebook, Twitter ja LinkedIn, hyödyntämällä, jolloin kyselyyn voi vastata kuka tahansa, joka kokee kyselyn aihepiirin itselleen tärkeäksi. Sosiaalista mediaa käyttämällä vastaajajoukkoa pystyy rajaamaan valitsemalla tutkimuksen kannalta relevantit kanavat, tunnisteet ja määritykset, jolloin tieto kyselystä ohjautuu näiden perusteella oikealle viiteryhmälle vastattavaksi. (Valli & Perkkilä 2018, 119-120.)

Tutkimuksessa toteutettu kysely ja sen tulokset on esitelty kappaleessa 4.3.

2.5.2 Haastattelut

Kanasen (2014, 87) mukaan haastattelua voi käyttää toimintatutkimuksen alkukartoituksessa, kun täsmennetään tutkimusongelmaa. Tässä työssä käyttökelpoisimmat haastattelumuodot olivat teemahaastattelut tai avoimet haastattelut. Teemahaastattelussa tutkija päättää etukäteen teemat, joista haastattelussa keskustellaan. Avoimessa haastattelussa haastateltava ja haastattelija keskustelevat aiheesta vapaamuotoisemmin eikä kaikkien haastateltavien kanssa välttämättä käsitellä kaikkia teemoja. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Nämä haastattelumetodit ovat tässä tutkimuksessa sopivimpia, sillä esitettäviä kysymyksiä ei pysty ennakkoon kovin tarkasti

määrittelemään vaan koulutuksen sisällössä huomioitavia asioita voi nousta haastattelun aikana.

Tutkimuksessa toteutettu haastattelu ja sen tulokset on esitelty kappaleessa 4.3.3.

2.5.3 Valmiit aineistot

Tutkimuksessa voidaan hyödyntää myös muiden toimijoiden keräämiä aineistoja, jotka tukevat tutkijan itse keräämää aineistoa ja näitä kutsutaan sekundääriaineistoksi. Valmiista aineistosta voi löytyä edellä mainittuja kyselyä ja haastattelua tukevia vastauksia. Sirkka Hirsjärvi luokittelee valmiit aineistot viiteen luokkaan ja näistä luokista neljäs, aiempien tutkimusten tuottamat materiaalit, on se, jota tässä tutkimuksessa voitiin hyödyntää. Aiemmissä tutkimuksissa kerättyä aineistoa ja niistä laadittuja tuloksia voidaan hyödyntää omaa tutkimusta täydentävänä materiaalina. Tällöin pitää kuitenkin huomioida riittävä kriittisyys aineistoa kohtaan. (Hirsjärvi 2008, 181, 184.)

Tutkimuksessa käytettiin tärkeimpänä valmiina aineistona Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmassa toteutettua selvitystä julkisten hankintojen koulutuksesta (Ulander & Ahomäki & Valkiaranta & Vätkki & Levola 2021). Ulanderin ym. selvityksessä tutkittiin ensin julkisia hankintoja tekevien henkilöiden tämänhetkistä koulutustaustaa sekä keräämällä tietoa eri olemassa olevista lähteistä että toteuttamalla sähköinen kysely, johon oli saatu 1199 vastausta. Selvityksen toisessa vaiheessa kartoitettiin eri oppilaitoksissa tarjolla olevat julkisiin hankintoihin liittyvät koulutusohjelmat ja tutkinnot. Tässä yhteydessä vastaajilta oli kysytty myös, miten julkisiin hankintoihin liittyviä koulutuksia tulisi kehittää. (Ulander & Ahomäki & Valkiaranta & Vätkki & Levola 2021, 4, 51).

3 Teoreettiset lähtökohdat

3.1 Julkisten hankintojen lainsäädäntö

Julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevan lain (Hankintalaki 2016) 2 §:ssä mainitaan lain tavoitteiksi mm. laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekeminen. Pykälän toisessa momentissa mainitaan, että hankinnat tulisi voida toteuttaa ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioiden ja tämä maininta sosiaalisista näkökohdista on uusi asia, jota ei vielä mainittu edellisen hankintalain (2007) 2 §:ssä. Sosiaalisilla näkökohdilla tarkoitetaan tässä yhteydessä hankintadirektiivin 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja velvoitteita, joilla tarkoitetaan mm. hankintasopimukseen liittyviä sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita (HE 108/2016, 71).

Hankintalain 2 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että julkisilla hankinnoilla hankintayksiköt voivat edistää ympäristö- ja sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä tavoitteita. Lain kirjaus on kuitenkin vain suositus sille, että hankintayksiköt kiinnittävät huomiota sosiaalisten näkökohtien huomioimiseen, mutta lopullinen päätös näiden käyttämisestä on kuitenkin hankintayksikön päätäntävaltaan kuuluva asia. (HE 108/2016, 71.)

Ympäristövastuuseen liittyvät asiat on erikseen huomioitu hankintalain (2016) 90 §:n kirjauksissa, jotka antavat hankintayksikölle mahdollisuuden vaatia tarjoajilta selvityksiä ympäristöasioiden hallintatoimenpiteistä ja niihin liittyvistä laadunvarmistustoimenpiteistä. Ympäristöasioiden hallintajärjestelmän tulee perustua Euroopan unionin ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai tunnustettuihin ympäristöjärjestelmiin. Hankintayksikkö voi myös viitata muihin tunnettuihin ympäristöjärjestelmiin tai joko eurooppalaisiin tai kansainvälisiin ympäristöasioiden hallintaa koskeviin standardeihin, jotka on sertifioitu.

Hankintalain (2016) 93 § 2 momentin mukaan hankintayksikkö voi hankinnassa asettaa hankinnan kohteelle hinta-laatusuhteen vertailuperusteita, jotka liittyvät esimerkiksi ympäristö- tai sosiaalisiin näkökohtiin. Tämä kirjaus mahdollistaa

sen, että tarjouskilpailussa voidaan vertailla esimerkiksi hankinnan kohteen ympäristöystävällisyyttä, kierrätettävyyttä, vähäpäästöisyyttä, esteettömyyttä, vaikeassa työmarkkina-asetmassa olevien henkilöiden työllistämistä jne. Näitä vertailuperusteita voidaan siis käyttää silloin, kun niillä on selkeä liityntä hankinnan kohteeseen ja/tai siltä vaadittaviin ominaisuuksiin. Hankintalain (2016) 94 § mukaan liityntä hankinnan kohteeseen voi koskea mitä tahansa osuutta hankinnassa ja missä tahansa vaiheessa hankinnan elinkaaren aikana. Mainitun pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkennetaan vielä tätä hankinnan kohteeseen liittymistä, että se voi olla mikä tahansa osa palveluiden, tavaroiden tai urakoiden tuotanto-, suorittamis- tai kauppaprosessia tai joku muu tietty prosessi hankintasopimuksen elinkaaren muussa vaiheessa (HE 108/2016, 203).

Hankintalain (2016) 98 § mukaan hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja, jotka liittyvät hankinnan taloudellisiin, sosiaalisiin tai ympäristö- ja työllisyysnäkökohtiin, kun ne liittyvät hankinnan kohteeseen hankintalain (2016) 94 §:ssä määritellyllä tavalla. Erityisehdot voivat liittyä esimerkiksi sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen työpaikalla, ympäristönsuojeluun liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseen, vaikeasti työllistyvien henkilöiden (esim. vammaiset, maahanmuuttajat, nuoret) työllistämiseen hankinnan toteuttamisen ajaksi tai esimerkiksi reilun kaupan periaatteiden mukaisen korvauksen maksamiseen tuottajille. (HE 108/2016, 207.)

Edellä on kuvattu sitä, millaisia mahdollisuuksia hankintalaki antaa vastuullisuusasioiden huomioimiseen hankinnan kohteen määrittelyssä, vertailussa ja sopimusehdoissa. Hankintalaki antaa myös mahdollisuuden sulkea pois tarjoajan, joka on laiminlyönyt vastuullisuuteen liittyvien lakisääteisten velvoitteiden huomioimisen. Hankintalain (2016) 81 § mukaisten hankinnanvaraisten poissulkuperusteiden nojalla tarjoaja voidaan sulkea hankintamenettelystä, jos se on rikkonut ympäristö- tai sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä velvoitteita. Hankintalain (2016) 81 § 1 momentin kohdan 5 mukaan tarjoaja voidaan sulkea tarjouskilpailusta, jos sen voidaan

todeta syyllistyneen Suomen tai Euroopan unionin lainsäädännön, työehtosopimusten tai kansainvälisten sopimusten ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden rikkomiseen ja se pystytään näyttämään toteen. Hankintalain (2016) 81 § 1 momentin kohtaa 3 ammattitoiminnassa tapahtuneesta vakavasta virheestä voidaan soveltaa sekä ympäristövastuun että sosiaalisen vastuun osalta poissulkuperusteena, jos tarjoaja on syyllistynyt esimerkiksi tilaajavastuulain (1233/2006) mukaisen selvitysvelvollisuuden laiminlyöntiin tai laiminlyönyt ympäristövelvoitteiden hoitamista (Pekkala & Pohjonen & Huikko & Ukkola 2022, 51, 59).

Toinen merkittävä kriteeri, jolla tarjoaja voidaan sulkea pois tarjouskilpailusta, on poissulku hankintalain (2016) 96 § nojalla poikkeuksellisen alhaisen hinnan perusteella silloin kun poikkeuksellisen alhainen hinta on johtunut ympäristö-, sosiaali- ja työlainsäädännön mukaisten velvoitteiden laiminlyönnistä. Hankintayksikön on tällöin pyydettävä tarjoajalta selvitykset siitä, että se ei ole syyllistynyt mihinkään edellä kuvatun hankintalain (2016) 81 § 1 momentin 5 kohdan mukaiseen laiminlyöntiin. (HE 108/2016, 205.)

Julkisessa hankinnassa voidaan siis ottaa huomioon hankinnan vaikutukset yhteiskuntaan joko paikallisesti, kansallisesti tai globaalisti ja nämä sosiaaliset näkökulmat voidaan huomioida hankinnan eri vaiheissa. Julkisia hankintoja tekevät hankintayksiköt vastaavat usein monista yhteiskunnan keskeisistä tehtävistä ja samalla käyttävät huomattavia summia rahaa näihin hankintoihin, jolloin heillä on mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten palveluita tai tuotteita tuotetaan. YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia ohjaavien periaatteiden mukaan valtioiden tulisi edistää ihmisoikeuksien toteutumista yrityksissä, joiden kanssa tehdään yhteistyötä eli hankintatoimen kautta pyritään suojelemaan ihmisoikeuksia. Sosiaalisesti vastuullisilla hankinnoilla voidaan pyrkiä toteuttamaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. (Ukkola & Piirto 2017, 4.)

Helmikuussa 2022 työministeri Tuula Haatainen (2022) tiedotti, että hankintalakia uudistetaan niin, että vastuullisuutta ja harmaan talouden torjuntaa voidaan toteuttaa entistä paremmin hankintalain kautta. Hankintojen

vastuullisuutta edistävä hankintalain muuttamista koskeva hallituksen esitys tuli lausuntokierrokselle maaliskuussa 2022 ja elokuussa 2022 hallitus antoi esityksensä hankintalain toisesta muutospaketista eduskunnalle (TEM 2022a; TEM 2022b).

Hankintalain toisessa uudistuspaketissa keskeisenä tavoitteena on hankintojen laadun parantaminen ja erityisesti muutoksilla pyritään vahvistamaan ympäristönäkökulmien ja ympäristövaikutusten huomioimista julkisissa hankinnoissa. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään lisäämään hankintojen vastuullisuutta ja hankintayksiköiden tiedonsaantioikeutta mahdollisten poissulkuperusteiden selvittämisessä. (HE 115/2022, 15–16.)

Hallituksen esityksessä HE 115/2022 vp vastuullisuutta koskevat vaatimukset nivotaan erityisesti laatutekijöihin, joiden käyttöä mainitussa hallituksen esityksessä erityisesti pyritään edistämään. Hankintalain muutosesityksessä merkittävin sosiaalisen vastuullisuuden edistämistä koskeva muutos on 2 § lain tavoitteisiin lisättävä maininta ekologisesti, sosiaalisesti sekä taloudellisesti kestävien hankintojen tekemisen edistämisestä. (HE 115/2022, 12–13, 23.)

3.2 Hankintaosaamisen arviointi ja kouluttaminen

Hankintaosaamisen kehittämisessä voidaan hyödyntää Euroopan komission laatimaa ProcurComp^{EU}-osaamiskehystä, jonka tavoitteena on auttaa sekä julkisten hankintojen toimijoita että koulutusorganisaatioita tunnistamaan ja lujittamaan niitä valmiuksia, joita julkisten hankintojen ammattilaiset tarvitsevat työssään. Osaamiskehykseen kuuluu neljä osaa: osaamismatriisi, itsearviointityökalu, yleinen koulutusohjelma sekä julkisten hankintojen ammatillistamista EU:ssa ja sen ulkopuolella koskeva tutkimus.

Osaamiskehyksellä tarkoitetaan työkalua, jolla voidaan tunnistaa joko henkilön omat tai organisaation olemassa olevat taidot ja vahvuudet tai osaamisessa olevat vajeet ja koulutustarpeet. ProcurComp^{EU} pohjautuu Euroopasta kerättyihin tietoihin, joten se on sovellettavissa kaikkialla Euroopassa, koska

hankintamenettelyt pohjautuvat yhteisiin EU:n direktiiveihin. (ProcurComp^{EU} 2020, 10-11.)

ProcurComp^{EU}-osaamismatriisissa on kuvattu ne valmiudet, jotka hankintojen ammattilaisella tulisi olla, jotta hän osaisi tehdä työnsä. Matriisissa on kaikkiaan 30 valmiutta, jotka on jaettu hankintoihin liittyviin valmiuksiin ja ns. pehmeisiin valmiuksiin. Hankintavalmiudet liittyvät suoraan hankintojen toteuttamiseen liittyviin tehtäviin, kun taas pehmeät valmiudet liittyvät sellaisiin taitoihin, jotka hankintojen ammattilaisella tulisi olla, jotta hän pystyy hallitsemaan hankintoihin liittyvät valmiudet. (ProcurComp^{EU} 2020, 25.)

Osaamismatriisi toimii pohjana ProcurComp^{EU}-itsearviointityökalulle, jonka avulla hankintoja tekevät henkilöt voivat arvioida omaa osaamistaan suhteessa rooliinsa ja mahdollisia kehittymistarpeitaan. Itsearviointityökalu tarjoaa osaamismatriisiin perustuvan valmiin pohjan kyselylomakkeelle, jota voidaan muokata kulloisenkin tarpeen mukaisesti kohderyhmän perusteella. (ProcurComp^{EU} 2020, 69-70.)

ProcurComp^{EU}-kokonaisuuden kolmannessa osassa on laadittu viitekoulutusohjelma, joka sisältää kaikki ne koulutuskokonaisuudet, joiden avulla osaamismatriisissa kuvattuja valmiuksia voidaan kehittää. Sisältöjen lisäksi osaamisen kehittämisessä korostetaan eri oppimismenetelmien käyttöä, jotta koulutukset ovat tehokkaita. Tässä tunnistetaan se, että erilaisissa tehtävissä ja pätevyystasoilla samat koulutusmenetelmät välttämättä toimi samalla tavalla, vaan menetelmä tulee valita kohderyhmän ja tavoitteen mukaisesti. (ProcurComp^{EU} 2020, 85-86.) Kun osaamiskehyksen yhteydessä puhutaan koulutusorganisaatioista, tarkoitetaan niillä sekä julkisia että yksityisiä hankintakoulutusta tarjoavia organisaatioita. Koulutus ei siis rajaudu johonkin tiettyyn koulutusohjelmaan tai oppilaitokseen vaan se voi olla mitä tahansa opetusta, joka liittyy julkisten hankintojen oikeudellisiin, menettelyllisiin, teknisiin tai kaupallisiin ominaisuuksiin. (ProcurComp^{EU} 2020, 12-13.)

4 Nykytilan kartoitus

4.1 PTCServices Oy:n koulutustarjonta

PTCServices Oy on yksi Suomen suurimpia julkisiin hankintoihin maksullista kurssimuotoista koulutusta tarjoavista yrityksistä. Koulutusta järjestetään kaikille avoimena koulutustarjontana, jossa samalle kurssille osallistuu eri organisaatioiden edustajia tai organisaation tarpeisiin räätälöityinä tilauskoulutuksina. Koulutusten kohderyhmänä ovat ensisijaisesti hankintayksiköt, mutta koulutuksiin ovat tervetulleita myös tarjoajat. (PTCS 2022.)

Yrityksen avoimen koulutustarjonnan perustan luovat kaksipäiväinen julkisten hankintojen peruskurssi ja yksipäiväinen sähköisen kilpailuttamisjärjestelmän Cloudian peruskurssi, joita järjestetään säännöllisesti 2–3 kuukauden välein. Näiden lisäksi koulutustarjonnassa on tarjouskilpailun eri vaiheisiin tai tiettyyn hankintatyyppiin liittyviä täsmäkoulutuksia sekä sopimus- ja yhtiöoikeuteen liittyviä koulutuksia. (Koulutukset 2022.)

Asiakkaat voivat tilata avoimessa koulutustarjonnassa olevia koulutuksia järjestettäväksi tilauskoulutuksena pelkästään omaan organisaatioon kuuluville henkilöille. Tilauskoulutuksena avoimena koulutuksena tarjotun koulutuksen sisältö voidaan räätälöidä asiakkaan tarpeen mukaan tai koulutus voidaan täysin räätälöidä asiakkaan tarpeen mukaisesti esimerkiksi vain tiettyihin hankintamenettelyn vaiheisiin tai tilanteisiin sopivaksi.

4.2 Muiden toimijoiden koulutustarjonta

Julkisiin hankintoihin liittyvää koulutusta on tarjolla sekä kaupallisilla toimijoilla että viranomaistahoilla. Pääasiassa valtionhallinnon yksiköille koulutuspalveluita tarjoava HAUS kehittämiskeskus Oy järjestää julkisiin hankintojen peruskursseja, neuvottelumenettelyä koskevia kursseja sekä hankintojen strategiseen johtamiseen liittyviä kursseja. Mainitut kurssit keskittyvät pääasiassa perusprosessin läpikäymiseen, mutta päällikkö- ja johtajatasolle

suunnattu strategisen johtamisen koulutus sisältää myös vaikuttavuuden mittareiden pohdintaa. (HAUS kehittämiskeskus.)

Julkisten hankintojen peruskurssien osalta markkinoilta löytyy useita kaupallisia koulutuspalveluiden palveluntarjoajia, kuten esimerkiksi Suomen Hankintajuristit ja FCG Finnish Consulting Group Oy, jotka tarjoavat säännöllisesti näitä kursseja (Suomen Hankintajuristit 2021; FCG 2022). Lisäksi koulutuksia tarjoavat mm. Suomen Yrittäjien aluejärjestöt, Kauppakamari sekä eri lakipalveluita tarjoavat palveluntuottajat (Yrittäjät; Koulutus.fi).

Yhteinen piirre näille kaikille koulutuksille tarjoaville organisaatioille on se, että koulutukset ovat keskittyneet perushankintaprosessiin, joka käydään läpi melko tiiviissä paketissa ja keskittyen prosessiin vaikuttavien lainkohtien soveltamiseen. Nämä peruskurssit ovat yleensä suunnattu henkilöille, joilla ei vielä ole osaamista julkisista hankinnoista tai sitä on vielä hyvin vähän, jolloin fokus on perusasioiden haltuunotossa.

Kaupallisten toimijoiden lisäksi hankintoihin liittyviä teemakohtaisia webinaareja järjestetään Hankinta-Suomi-toimenpideohjelman puitteissa, kun sen eri työryhmien työt alkavat valmistua ja tämän työn tuloksena valmistuu erilaisia oppaita hankintoihin liittyen (Hankinta-Suomi). Vastuullisuuteen liittyvistä asioista koulutusta ja tiedotusta tarjoaa myös KEINO-osaamiskeskus, jonka tehtävänä on kehittää kestäviin ja innovatiivisiin hankintoihin liittyvää osaamista. (KEINO, etusivu.)

Ekologisen vastuullisuuden osalta Keino-osaamiskeskuksella on yhdessä Motiva Oy:n kanssa ollut jo pitkään erilaisia kehittämishankkeita, joiden puitteissa on tuotettu paljon materiaalia julkisten hankintojen ympäristöasioihin liittyen. Nämä toimijat ovat tuottaneet yhdessä ja erikseen erilaisia oppaita ja ilmaisia verkko-oppimismateriaaleja, joita hankintayksiköt voivat hyödyntää vapaasti verkosta. (Ekologinen kestävyys; Energiatehokkaat hankinnat 2022.)

Hankinta-alan koulutusta tarjotaan myös eri korkeakouluissa, sekä tiede- että ammattikorkeakouluissa, eri laajuisina opintokokonaisuuksina. Useimmissa

korkeakouluissa on mahdollisuus opiskella hankintoihin liittyviä suppeampia (enintään 10 opintopistettä) opintokokonaisuuksia joko osana perustutkintoon kuuluvia opintoja tai täydentävinä opintokokonaisuuksina. Laajempaa, yli 50 opintopisteen laajuista, yleistä hankintakoulutusta tarjotaan vain viidessä oppilaitoksessa: Jyväskylän ammattikorkeakoulussa (JAMK), Lappeenranta-Lahden teknillisessä yliopistossa (LUT), Metropolia ammattikorkeakoulussa sekä Oulun ja Turun yliopistoissa. JAMK:ia lukuun ottamatta kaikissa mainituissa on mahdollisuus suorittaa vähintään ylempi korkeakoulututkinto hankinnoista. Hankintojen vastuullisuuteen liittyviä opintokokonaisuuksia on mahdollisuus valita valinnaisina opintoina ainakin JAMK:ssa ja LUT:ssa. (Ulander ym. 2021, 54-56.)

4.3 Osaamistarpeen kartoittaminen

Osaamistarpeen kartoittamista toteutettiin kahdella tavalla: avoimella nettipohjaisella kyselyllä sekä haastattelemalla yrityksemme asiantuntijaa.

Osaamistarpeen kartoittamisessa hyödynnettiin soveltuvin osin julkisten hankintojen ammattilaisten eurooppalaista osaamiskehystä ProcurComp^{EU}:ta, jossa on luotu hankinnan ammattilaisten osaamisen kartoittamiseen soveltuvat valmius-, tietämys- ja taitokokonaisuudet (ProcurComp^{EU} 2020, 17). Tätä työkalua voidaan käyttää myös organisaation oman osaamisvajeen tunnistamiseen ja siten se soveltuu myös koulutuspalveluita tarjoavan organisaation tarvekartoituksen pohjaksi (ProcurComp^{EU} 2020, 20, 22).

4.3.1 Kyselylomake

Osana eurooppalaista osaamiskehystä on laadittu itsearviointikysely, jolla kartoitetaan hankintoja tekevän henkilön tietämystä ja osaamista. Kestävien hankintojen osalta laaditut kysymykset itsearviointikyselyssä ovat:

- ”Miten hyvin tunnet asiaankuuluvat kestävyyttä koskevat toimintapolitiikat ja tavat edistää niitä?

- Miten hyvin tiedät, kuinka sisällyttää organisaation ja kansallisen tason toimintapolitiikoissa määritetyt kestävyyttä koskevat tavoitteet osaksi hankintaprosessia?” (ProcurComp^{EU} 2020, 77-78.)

Edellä mainitut kysymykset ovat hyvin käyttökelpoisia tämän kehittämistyön kohteena olevan koulutuksen osaamistarvetta koskevan kyselyn rungoksi. ProcurComp^{EU}-mallissa kyselyihin vastataan vain numeerisilla asteikoilla 0–4, jossa asteikko on minulla ei ole osaamista -tasosta osaamiseni on asiantuntijatasolla -tasoon (ProcurComp^{EU} 2020, 78). Koulutuksen sisällön rakentamiseen edellä mainittu asteikko ei tuo riittävästi informaatiota, vaan kysymyksiin pitää muodostaa sisältöön liittyviä strukturoituja vastauksia tai avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat voivat kirjoittaa vapaamuotoisen vastauksensa.

Osaamistarpeen kartoittamista varten rakensin kyselylomakkeen (liite 1), jossa oli yhteensä kymmenen vastattavaa kohtaa. Tässä tutkimuksessa vastaajaa henkilönä koskevilla taustatiedoilla ei ole merkitystä tutkimuksen kohteen kannalta, joten kyselylomakkeella ei ollut mitään tällaisia kysymyksiä. Ainoana taustoittavana kysymyksenä voidaan pitää lomakkeen ensimmäistä kysymystä vastaajan organisaation hankintojen kestävyyttä koskevien tavoitteiden asettamisesta.

Kysymyksissä 2 ja 3 kartoitettiin vastaajan yleistä osaamista hankintojen kestävyydelle asetetuista tavoitteista ja näissä vastaajalle annettiin vaihtoehdot Likertin asteikon mukaisesti viisiportaisella asteikolla vaihtoehdoilla alkaen minulla ei ole osaamista/en tunne ollenkaan -tasosta ja päättyen osaamiseni/tietämykseni on asiantuntijatasolla -vastaukseen. Molemmat kysymykset oli määritelty pakollisiksi vastattaviksi ja vastaaja pystyi antamaan vain yhden vaihtoehdon.

Kysymykset 4–7 olivat tärkeimmät kysymykset tutkimuksen tuloksena syntyvän koulutustuotteen kannalta eli miltä hankintojen vastuullisuuden osa-alueelta tai -alueilta vastaaja koki tarvitsevänsä koulutusta. Kysymykseen 4

vastausvaihtoehdot oli muotoiltu valmiiksi vastuullisuuden osa-alueiden mukaisesti (kolme osa-aluetta) ja vastaaja pystyi valitsemaan useamman vastauksen eli kaikki ne osa-alueet, joissa hän koki osaamisensa olevan puutteellista. Kysymykset 5–7 olivat kysymystä 4 täydentäviä avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja pystyi vapaamuotoisesti kirjoittamaan lisätietoja koulutuksen toivotusta sisällöstä. Näihin kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista.

Kysymykset 8–9 olivat jäädyttelykysymyksiä, joissa kysyttiin vastaajan toiveita koulutuksen toteuttamistapaan liittyen. Viimeisenä kysymyksenä oli vastaajan suostumus vastausten käyttämiseen tässä tutkimuksessa.

Teknisesti kyselylomake rakennettiin Ms Officen Forms-ohjelmistoon, josta sai muodostettua helposti jaettavan linkin. Kyselylomakkeen laatimisvaiheessa lomake oli yrityksen sisäisellä kommenttikierroksella Teamsin välityksellä 6.-7.6.2022. Saatujen kommenttien perusteella kysymysten sanamuotoja muokattiin sekä lisättiin koulutuksen toteuttamistapaa koskeva kysymys. Valmiin lomakkeen testasi vielä yksi PTCS:n asiantuntija ennen sen julkaisua ja hänen kommenttinsa perusteella muokkasin vielä kysymyksen nro 6 sallittujen vastausvaihtoehtojen määrää.

4.3.2 Kyselyn jakelu

Osaamistarpeen kartoittaminen toteutettiin netissä julkaistulla avoimella kyselylomakkeella. Kyselylomakkeen tueksi kirjoitin PTCS:n kotisivuille blogikirjoituksen, jossa taustoitin hieman vastuullisuuteen liittyviä keskeisiä asioita sekä linkitin kirjoitukseen aiheeseen liittyviä taustatietoja ja julkaisuja. Kyselylomake julkaistiin PTCS:n kotisivuilla 13.6.2022 blogikirjoituksen yhteydessä ja vastausaikaa annettiin 31.7.2022 asti. (Heikkinen 2022a.)

Kyselyn tavoitteena oli kerätä mahdollisimman laajalti tietoa julkisten hankintojen parissa työskentelevien koulutustarpeista, jolloin kyselyn jakelukanavat tuli valita tämän mukaisesti. Yksi tärkeä kohderyhmä olivat PTCS:n nykyiset asiakkaat ja ne, jotka ovat mahdollisesti kiinnostuneet

yrittämme palveluista ja tilanneet noin kerran kuukaudessa ilmestyvän uutiskirjeemme. Näin ollen blogikirjoitus kyselylinkkeineen oli mukana myös PTCS:n kesäkuun uutiskirjeessä, joka ilmestyi 21.6.2022 ja lähetettiin noin 4000 vastaanottajalle. Julkisten hankintojen parissa työskentelevät ovat tottuneet toimimaan sähköisissä toimintaympäristöissä, jolloin myös verkkokyselyyn vastaaminen on luontevaa tälle kohderyhmälle. Sosiaalisessa mediassa hankinta-alan ammattilaiset tavoittaa laajimmin LinkedInin sekä Twitterin kautta ja molemmat näistä kanavista mahdollistavat sen, että kysely tavoittaa sellaisia henkilöitä, jotka eivät tilaa uutiskirjettämme. Blogikirjoitus ja linkki kyselyyn jaettiin sosiaalisessa mediassa LinkedInissä sekä minun henkilökohtaisella tililläni että PTCServices Oy:n yritystilillä ja Twitterissä. Näiden lisäksi postaus jaettiin LinkedInin Julkiset Hankinnat – Foorumille, joka on julkisten hankintojen parissa toimiville tarkoitettu ryhmä, jossa on noin 950 jäsentä.

Kyselyyn saatiin vain neljä vastausta, joten vastauksia ei voida pitää luotettavalla tavalla kohderyhmää edustavina. Huolimatta kyselyn heikosta vastausprosentista, on siinä saatua informaatiota hyödynnetty tässä tutkimuksessa. Suurin syy vastausten vähäiseen lukumäärään on kyselyn ajoittuminen kesälomakaudelle. Julkisten hankintojen toteuttamisessa hankintayksiköt pyrkivät keskittämään kesälomat, jos se vain suinkin on mahdollista, heinäkuulle, joka on hankinnoissa ns. hiljainen kausi. Kysely julkaistiin 13.6. ja siitä tiedotettiin aktiivisesti niemenomaan kesäkuun aikana, jotta se tavoittaisi mahdollisimman monet ennen kesälomakauden alkamista. Vastausaika annettiin koko heinäkuu lähinnä niitä varten, jotka silloin ovat töissä ja on mahdollisesti hiljaisempaa ja aikaa lukea esimerkiksi alan julkaisuja ja blogikirjoituksia.

4.3.3 Haastattelu

Kyselyn toteuttamisen jälkeen täydensin saatuja koulutustarpeeseen liittyviä tietoja yhden PTCS:n asiantuntijan haastattelulla. Haastateltava asiantuntija valikoitui sillä perusteella, että hänellä on kokemusta useammasta hankintayksiköstä ja hän on jonkin verran perehtynyt vastuullisuusasioihin ja

tehnyt mm. pro gradu -tutkielmansa teemaan liittyen (Kolkkanen 2022). Haastattelun pääkysymyksenä oli: mikä julkisten hankintojen vastuullisuuden osa-alue tarvitsisi eniten koulutusta? Tätä teemaa peilattiin sekä haastateltavan oman osaamisen kautta että hänen aikaisempien työpaikkojensa kautta, sillä hänellä oli kokemusta useammasta hankintayksiköstä. Haastattelussa haastateltavan kanssa käytiin läpi kyselylomakkeella olleet teemat niin, että saatuja vastauksia hyödynnettiin keskustelun pohjana.

5 Kartoituksen tuloksia

5.1 Millaista lisäosaamista tarvitaan vastuullisuusasioihin?

Toteutetun kyselyn avovastauksissa vastaajia pyydettiin kertomaan vapaamuotoisesti millaista koulutusta he kokevat tarvitsevansa kustakin vastuullisuuden teemasta eli taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristövastuusta. Vastaajat toivoivat koulutuksilta seuraavanlaisia sisältöjä:

- *Käytännön läheisiä esimerkkejä siitä, kuinka vastuullisuus voidaan ottaa hankinnoissa huomioon.*
- *Millaisia laatuvertailutekijöitä hankinnoissa voisi käyttää?*
- *Kertausta ja lisätietoa erityisesti taloudellisesta ja ympäristövastuusta.*

Sosiaaliseen vastuuseen liittyen vastaajilla oli tarkempia toiveita esimerkiksi alihankintaketjun valvonnan osalta ja miten työllistämisehtoa tulisi soveltaa.

Näitä kyselyssä esiin nousseita teemoja tukee haastatteleman asiantuntijan havainnot hankinta-alalta ja aikaisemmilta työnantajiltaan. Kolkkasen (2022) mukaan monille hankintoja tekevälle ympäristövastuuseen liittyvät asiat ovat enemmän sisäänrakennettuina ja niitä osataan käyttää paremmin.

Taloudelliseen ja sosiaaliseen vastuuseen liittyvä osaaminen on usein heikompaa. Taloudelliseen vastuuseen liittyvät asiat ovat alalla vähän aikaa olleille vaikea havaita, kun ei osaa vielä kiinnittää huomiota mahdollisesti epäilyttävilä näyttäviin seikkoihin eikä niihin saa kovin helposti konkretiaa.

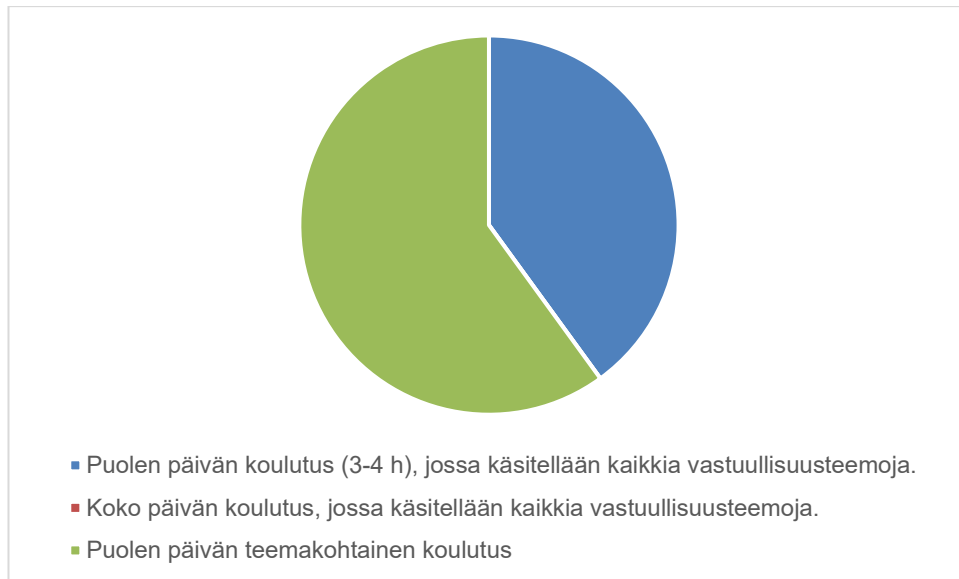
Vastuullisuusasiat koetaan usein sellaisiksi, että ne ovat ”jossain tuolla kaukana” eivätkä liity konkreettisesti hankinnan asiantuntijan päivittäiseen työhön. Vastuullisuusasioista on jo olemassa monenlaisia ohjeita ja oppaita, mutta suurin tarve on käytännön esimerkeille eli miten näitä asioita voidaan vaatia ja millaisia kriteereitä voidaan asettaa. (Kolkkanen 2022.)

Käytettäviin vastuullisuuskriteereihin liittyy olennaisesti myös seuranta ja valvonta. Ei riitä, että tarjousvaiheessa asiaa kysytään ja tarjoaja laittaa rastin ruutuun, että ”homma hoidossa”, vaan asiaa pitää aktiivisesti seurata ja valvoa myös sopimuskauden aikana. (Kolkkanen 2022.)

Hankinta-alan ammattilaisten koulutustarpeita on selvitetty myös Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmassa. Vuonna 2021 on laadittu julkisten hankintojen koulutuksesta selvitys, jossa on selvitetty toisaalta hankintojen parissa toimivien henkilöiden koulutustaustaa ja toisaalta tarjolla olevaa koulutusta sekä koulutuksen kehittämistarpeita. Selvityksessä nousi selkeästi esiin tarve saada koulutusta nimenomaan erityisosaamista vaativiin teemoihin, kuten vastuullisuuteen ja strategisen osaamisen kasvattamiseen. (Ulander ym. 2021, 52, 64.)

5.2 Millaisella koulutuksella osaamista voitaisiin lisätä?

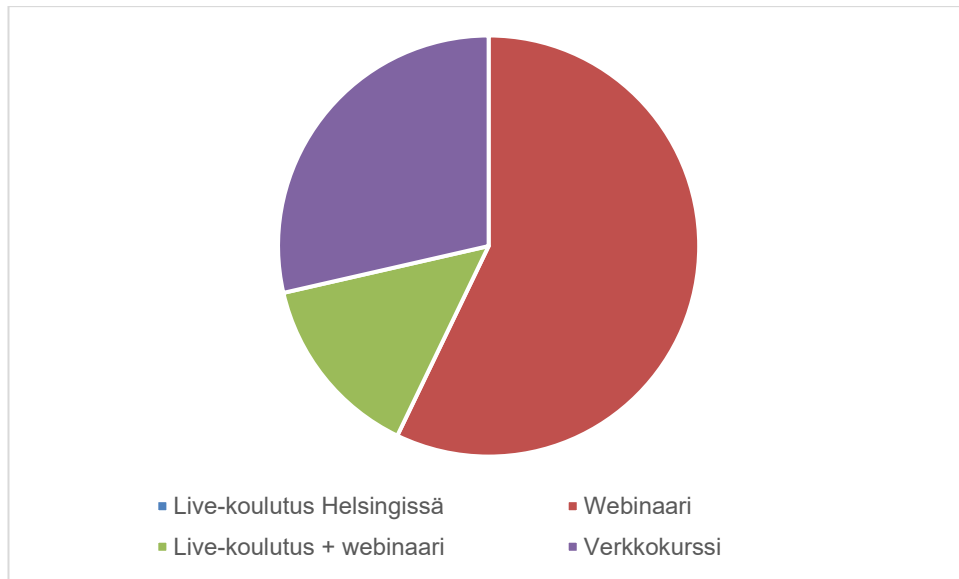
Kyselyssä vastaajilta kysyttiin myös toiveita vastuullisuusasioiden koulutuksen toteuttamistapaan ajallisen keston ja sisältöjen ryhmittelyn kannalta. Kuten kuvioista 1 voidaan nähdä, niin selkeästi suuremman suosion sai puolen päivän koulutus joko niin, että siinä käsitellään vain yhtä vastuullisuusteemaa tai niin, että siinä käydään läpi kaikki vastuullisuuden osa-alueet.

Kuvio 1. Koulutuksen toteutustapa sisällön osalta.

Pandemian aikana koulutusten järjestäminen siirtyi pitkälti verkkoon järjestettäväksi webinaareina tai Teamsin välityksellä. Vaikka kokoontumisrajoituksia ei enää ole pitkään aikaan ollut, tuli verkkototeutuksista sen myötä vakiintunut tapa järjestää koulutuksia live-koulutusten rinnalla tai vaihtoehtona. Kysely toteutettiin kesällä 2022, jolloin yhteiskunnassa oltiin pikkuhiljaa ottamassa askeleita kohti ”normaalia” elämää ja ensimmäisiä tapahtumia oli jo järjestetty live-toteutuksina. Tästä syystä kyselyyn valittiin mukaan järjestämistapaa koskeva kysely, jotta saadaan osviittaa siitä, joko potentiaaliset koulutettavat ovat valmiita lähtemään paikan päälle kurssille osallistuakseen vai pitäisikö se toteuttaa webinaarina.

Kuviosta 2 käy ilmi se, että webinaari on edelleen suosituin toteutustapa koulutukselle, mutta live-koulutuksellekin tai näiden yhdistelmälle on myös kiinnostusta. Webinaarimuotoisen koulutuksen suosiota lisää myös se, että siihen pystyy helpommin osallistumaan myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvat henkilöt, kun osallistumisesta ei synny matkakustannuksia.

Kuvio 2. Koulutuksen toteuttamistapa.

Saatujen vastausten perusteella kävin PTCS:n toimitusjohtaja Saira Eskolan (2022) kanssa keskustelun siitä, millaista koulutusta lähdemme rakentamaan koulutustarjontaan. Vastausten perusteella suurimman suosion sai webinaarimuotoinen puolen päivän mittainen koulutus ja tämä toteutustapa oli meillä esillä jo ennakkokaavailuissa todennäköisimpänä vaihtoehtona. Puolen päivän webinaarikoulutuksia on myös helpompi saada markkinoitua edullisemmän hintansa ja joustavamman osallistumismahdollisuuden takia.

Kyselyn perusteella hieman suurempi osa vastaajista arvioi puolen päivän teemakohtaisen koulutuksen parhaaksi toteuttamistavaksi. Tämä näyttäisi olevan teemojen laajuuden kannalta paras malli, jolloin yhdessä aamu- tai iltapäivässä keskityttäisiin aina yhteen vastuullisuuden teemaan.

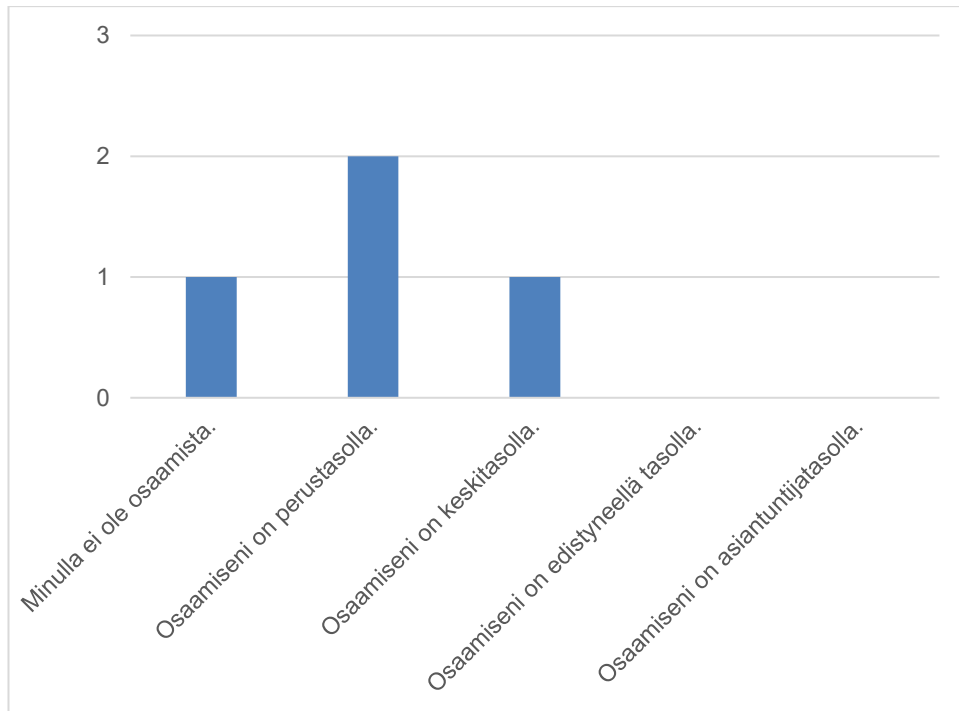
Vastausten perusteella sosiaalisen vastuullisuuden ja ympäristövastuun teemat olivat ne, joista eniten toivottiin koulutusta. Ympäristövastuun osalta markkinoilla on jo paljon ilmaiskoulutusta tarjolla sekä erilaisia oppaita (ks. kohta 4.2), joten tälle sektorille uuden koulutustuotteen tarjoaminen ei ole kannattavaa. Sosiaalisen vastuullisuuden osalta tilanne on päinvastoin ja tällä sektorilla selkeästi on puutetta osaamisesta sekä koulutuksen tarjoajista. Taloudellisen vastuun asiat nousivat lähes yhtä isoon osaan kuin sosiaalisen

vastuun asiat, joten harkittavaksi tulee oman koulutuksen tarjoaminen myös tältä vastuullisuuden osa-alueelta.

Eskolan (2022) kanssa käydyn suunnittelupalaverin pohjalta päädyimme siihen ratkaisuun, että lähdemme ensin valmistelemaan markkinoitavaksi Sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa -webinaarin marraskuussa 2022. Vuonna 2023 PTCS:n koulutustarjontaan voitaisiin ottaa oma koulutuksensa sitten taloudellisen vastuullisuuden kokonaisuudesta.

5.3 Onko vastuullisuuskoulutukselle kysyntää?

Toteuttamassani kyselyssä kaikki vastaajat ilmoittivat, että vastuullisuusosaaminen on korkeintaan keskitasolla ja että näistä teemoista tarvitaan lisää koulutusta (kuvio 3). Tätä tulosta tukevat myös Hankinta-Suomi toimenpideohjelman puitteissa toteutettu hankintojen koulutusta koskevan selvityksen havainnot koulutustarpeista. Ulanderin ym. (2021) toteuttamassa selvityksessä vastaajilta kysyttiin mm. sitä, miten julkisten hankintojen koulutusta tulisi kehittää ja avoimissa vastauksissa nostettiin esiin mm. julkisten hankintojen vastuullisuusteemat. Julkisten hankintojen perustason koulutusta on runsaasti saatavilla sekä tutkinto-opetuksena että yksityisiltä toimijoilta hankittavana, mutta perustasoa syvemmmälle menevää koulutusta ei ole riittävästi saatavilla. (Ulander ym. 2021, 52, 63.)

Kuvio 3. Hankintaosaaminen strategisen hankinnan ja kestävän kehityksen mukaisista teemoista.

Sekä toteuttamani kyselyn että Ulanderin ym. koulutusta koskevan selvityksen perusteella voidaan nähdä, että julkisten hankintojen parissa työskentelevillä on selkeä tarve saada erityisteemoihin liittyvää koulutusta ja yhtenä koulutusteemana nousee esille vastuullisuuteen liittyvät teemat, koska hankinnoilla tavoitellaan entistä suurempaa yhteiskunnallista merkitystä.

Kuviosta 4 nähdään, että sosiaalinen ja ympäristövastuu olivat kyselyyn vastanneiden mielestä ne vastuullisuuden osa-alueet, joista koulutusta kaivataan eniten. Hieman yllättäen myös taloudellisesta vastuullisuudesta kaivataan enemmän osaamista ja tämä tuli ilmi myös Kolkkasen (2022) haastattelussa.

Kuvio 4. Vastuullisuuden osa-alueiden osaamisvaje.

6 Vastuullisuuskoulutuksen rakentaminen

6.1 Vastuullisuuskoulutus avoimena koulutuksena

Sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa -webinaarin ohjelmaa ryhdyttiin rakentamaan kyselyssä ja haastattelussa sekä hankintakentällä esiin nousseiden teemojen pohjalta elokuun lopussa 2022. Laatimani ohjelmaluonnosta kommentoi PTCS:n koulutussuunnittelija ja toimitusjohtaja ja heidän kommenttinsa pohjalta viimeistelin koulutusohjelman ja sen esittelytekstin. Koulutuksen ajankohdaksi päätettiin PTCS:n muun koulutustarjonnan aikataulujen pohjalta keskiviikko 16.11.2022 klo 9.00–12.00, jolloin sen markkinointiin jäi riittävästi aikaa. Kuvassa 1 on webinaarin valmis ohjelma.

Webinaari: Sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa

Ohielma

8.45	Webinaaritila avautuu
9.00	<p>Avaus ja tavoitteet</p> <p>Mitä on sosiaalinen vastuu?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomessa tapahtuvat hankinnat <ul style="list-style-type: none"> ◦ Miten tunnistan kansallisen tason ihmisoikeusriskit kansallisissa hankinnoissa? • Pitkät toimitusketjut <p>Millaisia kriteereitä voidaan sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyen asettaa? Mitä hyötyä niiden käytöstä on?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vähimmäisvaatimuksena, vertailutekijänä vai sopimusehtona? • Mitä vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet (code of conduct) ovat ja miten käytän niitä? • Mihin hankintoihin työllistämisehto sopii ja mihin sitä voi käyttää? • Case-esimerkkejä • Oikeuskäytäntö <p>Miten vastuullisuutta tulisi valvoa?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Auditoinnit • Raportointi <p>Yhteenveto</p>
12.00	Koulutus päättyy

© PTCservices Oy

Kuva 1. Koulutusohjelma sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa.

Koulutusohjelman rakentamisessa lähdettiin siitä, että avataan ensin käsitettä ”sosiaalinen vastuu” eli mitä sillä tarkoitetaan ja erityisesti mitä sillä tarkoitetaan Suomessa tapahtuvissa hankinnoissa. Pitkät toimitusketjut voivat myös aiheuttaa sosiaaliseen vastuuseen liittyviä puutteita, joten ne nostettiin myös omaksi alaotsikokseen.

Koulutuksen ytimen muodosti keskeisin osio, jossa oli tarkoitus pureutua sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviin kriteereihin ja niiden eri käyttömahdollisuuksiin julkisissa hankinnoissa. Tässä osassa käytiin läpi erikseen kaksi sosiaaliseen vastuullisuuteen olennaisesti liittyvää toimintamallia eli vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteiden ja työllistämisehdon käyttöä. Koulutuksen loppuun pureuduttiin vielä vastuullisuuden valvontaan ja siihen, mitä eri vaihtoehtoja siihen on käytettävissä.

Koulutus lisättiin PTCS:n koulutuskalenteriin 14.9.2022 ja samalla aloitettiin sen markkinoiminen eri sosiaalisen median kanavissa. Koulutuksen markkinointia tukemaan kirjoitin vielä lyhyen blogikirjoituksen, *Miten huomioida sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa? Ilmoittaudu koulutukseemme, niin tiedät* (Heikkinen 2022b), jota jaettiin sekä LinkedIn-verkostossa että PTCSUutiskirjeessä 8/2022.

Hankinta-Suomi -ohjelmassa julkaistiin 31.10.2022 tieto ensimmäisestä joulukuussa 2022 järjestettävästä oppimisklinikasta, jossa käsiteltävänä aiheena oli vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet ja avattiin samalla ilmoittautuminen tilaisuuteen. Oppimisklinikan osanottajapaikat täyttyivät alle tunnissa, joten myös tämä indikoi sitä, että tarvetta erityisesti sosiaalisen vastuullisuuden koulutukselle on selkeästi olemassa. (Piri 2022.)

6.1.1 Koulutusmateriaalin valmistaminen

Kun koulutuksen toteutuminen varmistui, aloitin koulutusmateriaalin valmistamisen. Materiaalin rungon muodostivat hankintalaki, Hankinta-Suomi toimenpideohjelmassa tuotetut materiaalit sekä aiheeseen liittyvät lehtiartikkelit ja oikeustapaukset.

Koulutuksen ensimmäisessä osassa käytiin läpi käsitteen sosiaalinen vastuu merkitystä ja siihen liittyviä määrittämiä. Kun ollaan käsittelemässä julkisiin hankintoihin liittyviä sosiaalisen vastuun kysymyksiä, niin luonteva lähtökohta asian avaamiseen oli hankintalaissa (2016) asiaa koskevat pykälät ja niiden läpikäynti. Vastuullisuusasioiden huomioimiseen liittyy harkinnanvaraisissa poissulkuperusteissa hankintalain 81 § 1 momentin 5 kohdassa mainitut kansainväliset sopimukset, joista sosiaalisen vastuullisuuden osalta tarkastellaan erityisesti kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksia ja niiden noudattamista (Hankintalaki 2016, liite C).

Toinen sosiaaliseen vastuullisuuden määrittämiin kuuluva kokonaisuus oli mahdollisten sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvien ongelmien ja riskien tunnistaminen niin Suomessa tapahtuvan palveluntuotannon kuin Suomen

rajojen ulkopuolelta tehtävissä hankinnoissa tai niiden hankintaketjuissa. Tässä osassa keskeinen taustamateriaali oli Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin (HEUNI) laatima opas Työperäinen hyväksikäyttö ja julkiset hankinnat, opas riskien huomioimiseen Suomessa (Lietonen & Ollus 2021). Oppaan lisäksi aineistona oli eri medioissa viime vuosina uutisoidut hankintasopimukset (esim. Salminen & Stolzmann 2020; Teittinen 2020), joiden toteuttamiseen on liittynyt epäasiallisia työolosuhteita ja jopa selkeitä lainsäädäntöä rikkovia tilanteita tai tilanteet, joissa sosiaalinen vastuullisuus on heikossa asemassa (esim. Kieliasiantuntijat ry 2021).

Koulutuksen toinen osuus keskittyi siihen, millaisia kriteereitä sosiaaliseen vastuuseen liittyen voi asettaa ja miten hankintayksikkö voi löytää oikeanlaiset kriteerit käytettäväksi julkisessa hankinnassa. Koska hankintoja tehdään sisällöllisesti laidasta laitaan ja on lähes mahdotonta antaa aukottomia ohjeita jokaiseen hankintaan, keskityin tässä osuudessa tarjoamaan osallistujille työkaluja erityyppisiin hankintoihin ja tilanteisiin ja hyödyntämään esimerkiksi kansalaisjärjestöjen kuten Finnwatch ry ja Swedwatch tuottamia raportteja sosiaaliseen vastuuseen (Finnwatch ry; Swedwatch).

Koulutuksen toisessa osassa käytiin kriteereiden osalta tarkemmin läpi vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteiden (code of conduct) ja työllistämisehdon käyttämistä, koska ne ovat tällä hetkellä yleisimmin käytettyjä sosiaalista vastuuta koskevia vaatimuksia. Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteiden osalta taustamateriaalina hyödynnettiin Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmassa laadittuja malliasiakirjoja ja ohjeita (Valtiovarainministeriö 2021).

Työllistämisehdon käyttäminen on vasta saamassa laajempaa jalansijaa, joten tämän ehdon osalta käytiin läpi mitä se tarkoittaa ja miten sitä on jo käytetty, jolloin konkreettiset esimerkit helpottavat ehdon käyttöönottoa. Esimerkkejä työllistämisehdon käytöstä löytyi erityisesti kuntasektorilta (esim. Pajala 2019) ja keräsin tietoja näistä mm. marraskuun 2022 alussa www.hankintailmoitukset.fi -sivustolla avoimena olleista tarjouspyynnöistä. Sosiaalisen vastuullisuuden kriteereiden käyttöön liittyvää oikeuskäytäntöä ei ole vielä kovin paljoa käytettävissä, mutta PTCS:n oikeustapauseurannan tietokannoista löytyi

muutama tapaus, jotka pystyin sisällyttämään materiaaliin. Viimeisessä osuudessa kävin vielä läpi lyhyesti miten asetettuja sosiaalisen vastuun kriteereitä tulisi valvoa ja seurata.

Kun olin saanut ensimmäisen version koulutuksen materiaalista valmiiksi pyysin kollegaani katsomaan materiaalin läpi ja antamaan kommentit mahdollisista muutostarpeista sekä puuttuvista asioista. Kommenttien perusteella täsmensin hankintalain harkinnanvaraisten poissulkuperusteiden kirjauksia sekä lisäsin oman dian hankintayksikön velvollisuudesta selvittää poikkeuksellisen alhaisen hinnan perusteita hankintalain 96 § nojalla ja mahdollisesti syntyvästä poissulkuperusteesta. Sain kollegalta myös vinkin markkinaoikeuden ratkaisusta, jossa käytetty poissulkuperuste oli linkitetty sosiaaliseen vastuullisuuteen ja lisäsin tämän yhdeksi oikeustapaukseksi.

6.1.2 Koulutuksen toteuttaminen

Koulutukseen ilmoittautui yhteensä 13 osallistujaa, jotka olivat 12 eri organisaatiosta. Koulutukseen ilmoittautuneille lähetettiin pari päivää ennen koulutusta ennakkokysely, jossa heiltä kysyttiin, mistä aiheista osanottajat erityisesti toivovat keskustelua kurssipäivän aikana. Ennakkokyselyyn vastasi viisi osanottajaa ja teemat, joista toivottiin keskustelua, olivat työperäisen hyväksikäytön torjuminen sekä työvälineitä oikeantasoisten vaatimusten asettamiseen ja neuvoja työllistämisehdon käyttämiseen.

Koulutuksen aikana toteutin osanottajille Forms-työkalun avulla kaksi kyselyä, joihin osanottajat pystyivät vastaamaan anonyymisti joko kyllä tai ei. Koulutuksen aluksi osanottajilta kysyttiin ”Hankinnoissa, joissa olen ollut mukana, on käytetty sosiaalisen vastuullisuuteen liittyviä kriteereitä”. Osanottajista 75 % vastasi kyllä tähän kysymykseen eli suurimmalla osalla oli jotakin kokemusta sosiaalisen vastuun kriteerien käyttämisestä. Suunnilleen koulutuksen puolivälissä, ennen kuin siirryttiin käsittelemään vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteita, osanottajia pyydettiin vastaamaan kysymykseen ”Organisaatiossani on laadittu eettiset ohjeet tai code of conduct käytettäväksi

tarjouskilpailuissa.” Tähän kysymykseen osanottajista 72 % vastasi kyllä eli heillä oli jo käytössä vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet.

6.1.3 Koulutuksen onnistumisen seuranta

Toteutuneen koulutuksen jälkeen osanottajille lähetettiin palautekysely, jossa pyydettiin palautetta koulutuksesta. PTCS:n omana avoimena koulutuksena järjestetystä koulutuksesta lähetettiin kaikille osanottajille kysely, jossa heiltä kysyttiin seuraavia asioita:

- Arviosi koulutuksesta: koulutus kokonaisuutena (arvosana 1-5)
- Arviosi koulutuksesta: koulutusmateriaali (arvosana 1-5)
- Mitä odotit kurssilta ja vastasiko sisältö odotuksiasi?
- Mitä muuttaisit kurssin sisällössä ja/tai toteutustavassa?
- Minkälaiselle kurssille haluaisit osallistua seuraavaksi?
- Terveiset PTCS:lle

Palautekyselyyn saatiin valitettavasti vain yksi vastaus, joten sen perusteella ei voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä koulutuksen onnistumisesta ja sisällöstä. Palautteessa kritisoitiin sitä, että koulutuksessa ei ollut riittävästi konkretiaa ja että käytetyt esimerkit olivat vain muutamilta aloilta, jolloin ne eivät vastanneet vastaajan tarpeita. Konkretian puutteen tunnistan ja allekirjoitan, että sen osalta aineistoa pitää vielä syventää. Koulutusmateriaalin valmistamisessa minulla tuli muitten työtehtävien takia kiire, enkä pystynyt käyttämään siihen niin paljoa aikaa kuin olisin halunnut. Koulutuksen toteutuminen varmistui riittävän osanottajamäärän perusteella noin kaksi viikkoa ennen suunniteltua ajankohtaa, jolloin myös pystyin aloittamaan materiaalin tarkemman valmistelun.

6.2 Koulutusohjelma, tilauskoulutus

6.2.1 Koulutussarja vastuullisuusasioista

Avoimena koulutuksena toteutettu sosiaalisen vastuullisuuden koulutus on poikanut myös yhteydenottoja ja tarjouspyyntöjä tilauskoulutuksena toteuttavista hankintojen vastuullisuuteen liittyvistä koulutuksista. Toteutukseen on edennyt

asiakkaalle X toteutettava koulutussarja, jossa järjestetään yhteensä viisi 1,5 tunnin koulutusta eri vastuullisuusteemoista marraskuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana. Asiakkaan toiveena oli saada koulutussarjaan ensin johdanto-osuus hankintojen vastuullisuuteen ja sitten omat osuudet kullekin vastuullisuuden osa-alueelle ja lopuksi katsauksen hankintojen vastuullisuuden tulevaisuuteen. Koulutussarjan tilaaja on hankintayksikkö, mutta koulutus on suunnattu asiakkaan verkostolle, johon kuuluu sekä potentiaalisia tarjoajia että hankintayksiköitä.

Koulutussarjan toteuttaminen ja ohjelman suunnittelu annettiin minulle ja toiselle asiantuntijalle yhdessä hoidettavaksi. Kunkin luento-osuuden kestoksi oli määritelty vain 1,5 tuntia, jolloin käsiteltävät aiheet tuli rajata melko tarkasti. Koulutusjaksojen ohjelmien sisällön määrittelyssä hyödynnettiin kuvassa 1 ollutta sosiaalisen vastuun avoimen koulutuksen ohjelmaa. Ohjelmarungosta siirrettiin valvontaa koskeva kohta johdantopakettiin ja sosiaalista vastuuta koskevaan jaksoon jätettiin pohjasta sosiaalisen vastuun määrittelyä koskeva osuus ilman alaotsikoita ja varsinainen sisältöosuus ”Millaisia kriteereitä voidaan sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyen asettaa? Mitä hyötyä niiden käytöstä on?” alaotsikoineen ilman oikeuskäytäntöä koskevaa osuutta.

Ympäristö- ja taloudellista vastuuta koskevien koulutuksien osalta lähdimme liikkeelle sosiaalisen vastuun ohjelmasta, josta ensimmäinen kohta pysyi aina samana eli määritellään mitä ympäristö- tai taloudellinen vastuu tarkoittaa. Muuten muokkasimme ko. osa-alueen sisällön osalta keskeisimpien teemojen osalta. Ympäristövastuun koulutusjaksolla erityisteemoiksi nostettiin vähähiilisten hankintojen käytännöt ja ympäristömerkkien käyttö ja taloudellisen vastuun jaksolla keskeiset teemat ovat hankintojen vaikutukset julkiseen talouteen ja elinkaarikustannusten laskenta.

Koulutusohjelman viimeisessä viidennessä jaksossa on tarkoitus vetää yhteen vastuullisuusasioiden nykytila ja luoda katsaus tulossa oleviin muutoksiin. Koska koulutuskokonaisuus on suunnattu myös yrityksille eli tarjoajille, käydään viimeisessä jaksossa läpi, miten yritykset voivat olla osana muutosta.

Koulutussarjan toteutuksen osalta sovimme, että minä toimin kouluttajana kahdessa ensimmäisessä koulutusjaksossa eli johdantokurssilla ja sosiaalista vastuuta koskevalla jaksolla ja toinen asiantuntija vastaa loppuista kolmesta jaksosta.

Kahdelle ensimmäiselle koulutusjaksolle ilmoittautui yhteensä 12 osanottajaa kummallekin, mutta itse koulutusjaksoon osallistui 6–8 osanottajaa. Suurin osa tähän koulutuskokonaisuuteen osallistuneista henkilöistä oli esitettyjen kysymysten ja kommenttien perusteella tarjoajapuolen edustajia. Koulutukset olivat osanottajille maksuttomia koulutuksia, jolloin kynnys jättää osallistumatta ennakkoilmoittautumisesta huolimatta on matalampi.

6.2.2 Vastuullisuus osana hankintayksikön tilaamaa hankintakoulutuskokonaisuutta

Hankintayksikkö Y pyysi PTCS:ltä marraskuussa 2022 tarjousta koulutuskokonaisuudesta, jossa käsiteltäisiin kolmea hankintoihin liittyvää teemaa ja kustakin teemasta järjestettäisiin joko puolen päivän tai koko päivän koulutukset myöhemmin tarkemmin sovittavasti. Yksi asiakkaan toivoma koulutusteema oli vastuullisuus julkisissa hankinnoissa ja sain tehtäväkseni laatia tarjoukseen ohjelmaluonnoksen mm. tämän vastuullisuusteeman osalta.

Ohjelmaluonnoksen laatimisessa pystyin hyödyntämään edellä kuvattua asiakkaan X koulutussarjaan laadittuja ohjelmia. Tarjousvaiheessa asiakkaan tarve oli esitetty yleisellä tasolla niin sisällön kuin keston osalta, jolloin yhdistin ohjelmaluonnokseen asiakkaan X koulutusohjelman jaksojen 1–4 sisällöt. Ohjelmaluonnoksen otsikointi mahdollisti sisällön räätälöinnin asiakkaan toiveiden ja käytettävissä olevan ajan mukaan. Tarjous on johtanut tilaukseen ja vastuullisuuskoulutus tullaan toteuttamaan kolmen tunnin webinaarina. Asiakkaan kanssa on pidetty koulutuskokonaisuuden toteuttamiseen liittyvä valmistelupalaveri ja vastuullisuuskoulutuksessa on tarkoitus luoda kokonaiskuva kaikkiin vastuullisuuden osa-alueisiin. Asiakkaalla on ennakkokysymyksiä erilaisia ympäristövastuullisuuteen liittyviä teemoja, joten ne otetaan huomioon koulutusmateriaalia valmisteltaessa. Tässä koulutuksessa

voidaan hyödyntää asiakkaan X koulutusohjelmaan valmisteltua materiaalia, jota muokataan hankintayksikkö Y:n esittämien ennakkotoiveiden mukaisesti.

6.2.3 Tilauskoulutuksen onnistumisen seuranta

Tilauskoulutuksena asiakkaalle X toteutetuissa koulutuksissa asiakas X vastasi koulutuspalautteen keräämisestä ja kyselyn sisällöstä. Koulutusten palautekyselyihin annetuista vastauksista en ole saanut opinnäytetyön viimeistelyyn mennessä koontia, mutta joitakin kommentteja sain osallistujilta koulutuskerran loppuessa. Vaikka koulutusten sisältö oli pitkälti rakennettu hankintayksikön näkökulmasta, totesi yksi osanottajista, että se herätti pohtimaan sosiaaliseen vastuuseen liittyviä asioita myös tarjoajan näkökulmasta ja pidän tätä arvokkaana kommenttina onnistuneesta sisällöstä.

6.3 Sisäinen koulutus

PTCS:n asiantuntijoille järjestetään sisäisiä koulutuksia viikoittaisten toimistopalavereiden yhteydessä keskimäärin 2–3 kertaa kuukaudessa. Toimistopalaverin ajankohta on aina torstaisin klo 15–15.50 ja se tallennetaan, jotta mahdollisesti poissaolevat asiantuntijat voivat tutustua siihen heille parhaiten sopivana ajankohtana. Sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa - koulutuksen osalta sovittiin toimitusjohtajan kanssa, että sopiva ajankohta sisäiselle koulutukselle on 19.1.2023, koska toimistopalavereita ei järjestetä vuodenvaihteen ympärillä suosituimmilla lomaviikoilla, jolloin suurin osa asiantuntijoista on poissa.

Sisäisen koulutuksen materiaalin pohjana toimi avoimen koulutuksen materiaali, jonka laajuus supistettiin huomioiden kohderyhmän hankintaosaamisen taso ja käytettävissä oleva aika. Hankintalaki ja sen sisältö on yrityksemme asiantuntijoilla hyvin hallussa, joten tiivistin lainsäädäntöä koskeva osuuden yhteen diaan, josta kävi ilmi ne pykälät, jotka liittyvät sosiaalisen vastuullisuuden kriteerien käyttöön. Koulutuksen sisällössä painopiste oli kriteereissä ja niiden käyttöön liittyvissä esimerkeissä, erityisesti vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteiden ja työllistämisehdon käytössä.

Koulutukseen osallistui 19 yrityksemme asiantuntijaa. Koulutuksen aluksi toteutin kaksi kyselyä osanottajien osaamistason ja vastuullisuuskriteerien käyttökokemusten mittaamiseksi. Ensimmäisessä kysymyksessä pyysin vastaajia vastaamaan kysymykseen, miten hyvin tunnet sosiaalisen vastuun kriteerit ja niiden eri käyttötavat? Tähän kysymykseen noin ¼ vastaajista vastasi ”ei osaamista” ja noin puolet vastasi ”osaamiseni on perustasolla.” Keskitasoa ja sitä parempaa osaamista oli yksittäisillä asiantuntijoilla. Toisessa kysymyksessä kysyin, että onko asiantuntijan toteuttamissa hankinnoissa käytetty sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä kriteereitä tai ehtoja? 70 % vastanneista kertoi, että kriteereitä on käytetty yksittäistapauksissa ja vain 11 % vastanneista kertoi, että kriteereitä on käytetty noin puolessa hankinnoissa ja loput vastaajista totesivat, ettei vastuullisuuskriteereitä ole käytetty ollenkaan. Vastuullisuuskriteereiden käyttö riippuu pitkälti asiakasorganisaatiosta, sen linjauksista ja tavoitteista sekä hankintaa toteuttavan yksikön/henkilön osaamisesta, joten niiden käyttämistä koskeva päätös ei ole asiantuntijamme käsissä.

Koulutuksen yhteydessä käydyssä keskustelussa nousivat esille pohdinnat ulkopuolisen asiantuntijan roolista vastuullisuusasioiden esiin nostamisessa, kun kilpailutusta lähdetään asiakkaan kanssa valmistelemaan.

Asiakaskunnassa on hyvin erilaisia hankintayksiköitä, joiden hankintastrategiat ja niistä johdettavat vastuullisuustavoitteet ovat hyvin eri tasoilla. Hankintaa valmisteleva henkilö/yksikkö ei välttämättä ole tietoinen tai osaa yhdistää strategiassa olevia tavoitteita yksittäisen hankinnan toteuttamiseen, joten yrityksemme asiantuntijan tulee osata esittää oikeanlaisia johdattelevia kysymyksiä näihin teemoihin liittyen.

7 Tulokset

7.1 Lisäosaamisen tarve

Kehittämiprojektin tavoitteena oli selvittää, onko julkisten hankintojen vastuullisuusasioihin keskittyville koulutuksille kysyntää. Kysyntää oli tarkoitus

ensisijaisesti selvittää verkkokyselyllä, mutta koska siihen saatujen vastausten määrä jäi hyvin alhaiseksi, oli aineistoa syytä täydentää haastattelulla sekä koulutustarpeesta tehdyllä muulla selvityksellä. Yhdistämällä näistä kaikista aineistosta saadut tiedot voitiin tulla siihen johtopäätökseen, että julkisten hankintojen vastuullisuusasioiden koulutukselle on tarvetta.

Vastuullisuusteemaan liittyvä osaamisvaje nousi esille kaikista aineistoista teemana, johon tarvitaan lisää koulutusta.

7.2 Koulutustarve

Osaamistarvetta koskevassa kyselyssä kartoitettiin sitä, mikä olisi paras tapa toteuttaa vastuullisuuskoulutuksia. Eniten suosiota saivat verkossa toteutettavat teemakohtaiset webinaarit, jotka ovat ajallisesti kompaktin mittaisia, ovat hyvin toimiva tapa toteuttaa koulutuksia. Koska kyselyyn saatujen vastausten lukumäärä oli alhainen, ei sen perusteella pelkästään voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä, vaan koulutustarpeen arvioinnissa on hyödynnetty yleistä käsitystä koulutusten kysynnästä.

7.3 Ensimmäisen koulutuksen toteuttaminen

PTCS:n Sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa -koulutus saatiin toteutettua suunnitelmien mukaan ja siihen osallistui 13 osanottajaa. Osanottajamäärää voidaan pitää varsin hyvänä tällaiselle koulutukselle, joten vastuullisuuskoulutukselle näyttäisi olevan ainakin tällä hetkellä kysyntää. Koulutuksen suosiota saattoi edesauttaa tuo ajallisesti hyvin lähelle sattunut ilmoittautuminen Hankinta-Suomen oppimisklinikalle, jonne kaikki halukkaat eivät ole mahtuneet mukaan.

7.4 Koulutuksen onnistumisen seuranta

Koulutuksen jälkeen toteutettava palautekysely on pääasiallinen tapa seurata koulutuksen onnistumista. PTCS:n avoimissa koulutuksissa palautekysely lähtee osanottajille heti koulutusta seuraavana päivänä, jolloin koulutus on vielä

tuoreessa muistissa. Tästä huolimatta palautekyselyn vastausprosentti jäi hyvin alhaiseksi, joten koulutuksen onnistumista ei pystytty arvioimaan.

Koulutuksen jatkokehittämisen kannalta olisi ollut todella tärkeää saada enemmän palautetta tästä ensimmäisestä koulutuksesta, jotta sisältöä ja toteuttamistapaa voisi kehittää. Myöskään koulutuksen aikana tai välittömästi sen päätyttyä ei tullut mitään reaktioita tai kommentteja esitettyyn sisältöön liittyen, joista voisi tehdä johtopäätöksiä koulutuksen onnistumisesta.

PTCS:n sisäisenä koulutuksena järjestetty koulutuksesta ei toteuteta palautekyselyitä, mutta sain hyviä kommentteja osanottajilta koulutuksen päätteeksi. Koulutuksen päätteeksi keskusteltiin oman tiimin nimeämisestä vastuullisuusasioihin ja kartoitettiin henkilöitä, jotka ovat olleet enemmän tekemisissä vastuullisuuteen liittyvien kysymysten kanssa. Koulutuksen ja keskustelujen pohjalta nousi esiin myös kehittämissuositus vastuullisuusasioiden huomioimiseksi uusien toimeksiantojen aloituspalavereissa käytävien asioiden listalla.

7.5 Avoimesta koulutuksesta tilauskoulutukseksi

Sosiaalista vastuuta koskevan koulutuksen saaminen avoimeen koulutustarjontaan ja siihen liittyneet markkinointitoimenpiteet blogikirjoituksineen ja uutiskirjeissä vaikuttivat siihen, että PTCS:ltä pyydettiin sitten syksyn 2022 kuluessa kaksi tarjousta aiheeseen liittyvistä tilauskoulutuksista, jotka molemmat johtivat tilauksiin. Jo toteutuneisiin asiakkaan X tilauskoulutuksiin tuli noin 12 ilmoittautumista per koulutusjakso, joten myös tämä kertoo siitä, että vastuullisuuteen liittyvälle koulutukselle on selkeää kysyntää. Tehty koulutusohjelma on osoittautunut hyväksi pohjaksi tilauskoulutuksille, ja siitä on pystynyt helposti muokkaamaan erilaisiin tarpeisiin sopivia koulutusjaksoja.

7.6 Kehittämisprojektin arviointi

Tutkimuksella saatiin vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin ainakin jollakin tasolla. Tutkimus ei tuonut toivotulla tavalla vastauksia vastuullisuuteen liittyvän koulutustarpeen laajuudesta ja siitä, millaista sisältöä vastuullisuuteen liittyviltä koulutuksilta toivotaan. Tutkimuksen pohjaksi toteutetun nettikyselyn vastausten lukumäärä jäi hyvin alhaiseksi, joten pelkästään niiden perusteella ei ollut mahdollista tehdä johtopäätöksiä hankinta-alan ammattilaisten koulutustarpeesta. Kun kyselyn vastaukset yhdisti haastatteluun sekä aiheeseen liittyvään laajempaan tutkimukseen, pystyttiin toteamaan, että koulutustarve on ilmeinen ja tämä oli myös tutkimuksen lähtöoletus. Hankintaosaamisessa olevat vajeet ovat olleet jo pitkään kestopuheenaiheena julkisten hankintojen kentällä, joten jonkinlaista kysyntää arvioitiin olevan. Tiedonhankintamenetelmänä käytetty aineistotriangulaatio ja käytetyt kolme eri tutkimusaineistoa yhdessä varmistivat kuitenkin tutkimuksen reliabiliteettia.

Vastuullisuuteen liittyvän koulutuksen tuottaminen ja toteuttaminen oli tehdyn tutkimuksen pääasiallinen tavoite ja se toteutui suunnitelmien mukaan. Avoimen koulutuksen sisällöllisen onnistumisen arviointi jäi puutteelliseksi, koska palautekyselyyn saatiin vain yksi vastaus. Kurssipalautteessa tullut kritiikki koulutuksessa käytettyjen esimerkkien toimialasta on ongelma, jota ei avoimena koulutuksena järjestettävissä koulutuksissa koskaan pystytä täysin taklaamaan. Tämä sosiaalisen vastuun koulutus oli osa avointa koulutustarjontaa, jolloin osanottajat valikoituvat täysin sattumanvaraisesti kaikista mahdollisista hankintayksiköistä ja myös tarjoajien joukosta. Osanottajilla oli mahdollisuus ilmoittautumisen yhteydessä esittää ennakkokysymyksiä kouluttajalle, mutta tällä kertaa niitä ei ollut yhtään. Tämän takia heille lähetettiin kohdassa 6.1.2 kuvastusti ennakkokysely, johon alle puolet vastasi. Ennako- ja palautekyselyiden alhainen vastausprosentti on ongelmallista koulutusten sisällön kehittämisen kannalta, koska silloin kouluttaja ei pysty valmistelemaan koulutuksen sisältöä sellaiseksi, että se parhaiten palvelisi osanottajien tarpeita. Tästä syystä avoimessa koulutuksessa esimerkkeinä käytettävät tapaukset

pyritään valitsemaan niin, että niissä olisi sellaisia yleisiä ilmiöitä, joita useimmat pystyisivät sitten soveltamaan omiin hankintoihinsa.

Sisäisen koulutuksen tavoite asiantuntijoiden osaamisen lisäämisestä toteutui ainakin siltä osin, että heräte vastuullisuusasioiden huomioimisesta on saatu aikaan. Samassa yhteydessä tuli myös kartoitettua kenellä asiantuntijoista on osaamista vastuullisuusasioihin liittyvistä kysymyksistä ja kenen puoleen voi tarvittaessa kääntyä, jos tarvitsee aiheesta lisää tietoa tai sparrailuapua. Kukin voi omassa työssään ja omissa toimeksiannoissa pyrkiä edistämään vastuullisuuskriteereiden käyttöönottoa.

Kaiken kaikkiaan tutkimus on tarkasti dokumentoitu ja kehittämistyön eri vaiheet on kuvattu selkeästi ja yksityiskohtaisesti. Julkisiin hankintoihin liittyvän koulutuksen nykytila on analysoitu ja kuvattu perusteellisesti ja se antaa kattavan kuvannyykytilanteesta.

8 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet

Opinnäytetyössäni tarkoituksena oli selvittää julkisia hankintoja tekevien henkilöiden koulutustarpeita vastuullisuuteen liittyvien kriteereiden käyttöön ensisijaisesti nettikyselyn avulla. Nettikysely ei tuottanut riittävästi tietoa, joten sitä piti täydentää haastattelulla ja muulla kirjallisella aineistolla.

Vastuullisuusteemaan liittyvälle koulutukselle oli ilmeinen tarve olemassa, joten ensimmäistä koulutusta lähdettiin rakentamaan ja markkinoimaan koulutustarvetta koskevan analyysin pohjalta. Ensimmäinen sosiaalisen vastuun kriteereiden käyttöä koskeva koulutus herätti mielenkiintoa ja se saatiin toteutettua. Ensimmäisen koulutuksen sisältöön en itse ollut täysin tyytyväinen, koska sen rakentamisessa tuli kiire. Avoin koulutus poiki kuitenkin myös tilauskoulutuksia, joten siltä osin saavutettiin asetettu tavoite. Tilauskoulutuksiin koulutusmateriaalia saatiin kehitettyä edelleen ja tältä osin työ jatkuu jokaisen uuden toteutuksen osalta.

Sosiaalisen vastuullisuuden koulutukseen laadittu koulutusohjelma toimii tällä hetkellä hyvin ohjelmarunkona muille vastuullisuusteemaan liittyville koulutuksille. Ohjelmapohjaa voi helposti muokata joko supistamalla tai laajentamalla käsiteltäviä sisältöjä asiakkaan tarpeen mukaisesti. Suunnitelmissa on ollut jatkaa vastuullisuusteemojen koulutuksia seuraavana taloudelliseen vastuuseen liittyvällä koulutuksella ja sen sisällön rakentamisessa voi hyödyntää sosiaalisen vastuun koulutuksen ohjelman runkoa sekä asiakkaalle X toteutettavaa taloudellisen vastuun koulutusjakson ohjelmaa ja sisältöä. Samoin sosiaalisen vastuun koulutus on tarkoitus toteuttaa uudelleen vuoden 2023 jälkimmäisellä puoliskolla.

Jotta koulutuksen sisältö saataisiin paremmin vastaamaan osanottajien tarpeita, pitäisi koulutusohjelman sisältöä räätälöidä hankintatyypeittäin esimerkiksi rakennusurakat, tavarahankinnat tai palveluhankinnat, mutta ongelmaksi voi tässä muodostua sitten se, että onko näin sektorikohtaisesti eriytettylle koulutukselle kysyntää? Tässäkin varsinkin tavara- ja palveluhankinnat jakautuvat vielä hyvin erityyppisiin hankintoihin, joten käytännössä vain tilauskoulutuksella on mahdollista saada juuri ne teemat käsiteltä, jotka kullekin hankintayksikölle ovat ajankohtaisia. Toinen tapa, jolla sisältö saataisiin paremmin vastaamaan osanottajien tarpeita, olisi se, että osanottajat saataisiin paremmin vastaamaan ennakkokyselyyn, jolloin koulutuksen ohjelmaa valmistellessa voisi etsiä esimerkkejä, jotka sopisivat osanottajien mielessä oleviin ongelmiin. Tässä haasteena on se, että ilmoittautumiset näille avoimille kursseille tulevat yleensä aika lähellä kurssin toteuttamista eli alle kaksi viikkoa ennen kurssin ajankohtaa. Jos osanottajat eivät ilmoittautumisen yhteydessä kerro erityistoiveita, niin erikseen lähetettävä kysely lähtee yleensä vain muutama päivä ennen koulutuksen ajankohtaa, jolloin materiaalin räätälöimiseen jää kouluttajalla hyvin vähän aikaa.

Kouluttajana ymmärrys ja osaaminen vastuullisuusasioista kasvaa koko ajan, kun näitä käy läpi yhä useammassa kilpailutustoimeksiannossa ja asiaan liittyviä artikkeleita yms. julkaistaan koko ajan enemmän. Tämän myötä koulutuksen sisältöä ja materiaalia pystyy kehittämään tuleviin koulutuksiin ja

löytämään laajemmin esimerkkejä hyvistä käytännöistä. Vastuullisuuteen liittyvistä kriteereistä on ympäristövuosta lukuun ottamatta vielä suhteellisen vähän oikeuskäytäntöä, joka ohjaisi kriteerien käyttöä, mutta tätä oletettavasti tulee lisää, kunhan vastuullisuuskriteerien käyttö julkisissa hankinnoissa lisääntyy ja syntyy tilanteita, joihin haetaan markkinaoikeudesta linjauksia.

Vastuulliset hankinnat ovat tällä hetkellä hallitusohjelmasta tulevien linjausten ja yhteiskunnassa vallalla olevan keskustelun perustella vahvasti esillä ja tätä sektoria halutaan nyt kehittää voimakkaasti. Tällöin kysyntää aiheeseen liittyville koulutuksille syntyy luonnostaan ja siihen pyrkii vastaamaan sekä Hankinta-Suomi -toimenpideohjelma että esimerkiksi PTCS kaupallisena toimijana. Hankinta-Suomi -ohjelman toimikausi päättyy 31.12.2023, joten tässä vaiheessa ei ole vielä tiedossa, miten toimenpideohjelman puitteissa tehtyä työtä mahdollisesti jatketaan ja millä tavalla esimerkiksi lokakuussa 2022 lanseeratut oppimisklinikat jatkuvat.

Olettavaa on, että saturaatiopiste vastuullisuuteen liittyvien koulutusten kysynnässä saavutetaan jossakin vaiheessa muutaman vuoden kuluessa, mutta sitä, milloin tämä mahdollisesti tapahtuu, on vielä mahdotonta arvioida. Kestävät julkiset hankinnat ovat olleet kuluvalle hallituskaudella yksi merkittävä painopistealue ja Hankinta-Suomi -toimenpideohjelman läpivienti on ollut laaja kokonaisuus, johon on ollut käytettävissä paljon julkista rahoitusta. Kevään 2023 eduskuntavaaleissa hallitusohjelma tulee näillä näkymin muuttumaan, joten tässä vaiheessa on vaikeaa arvioida millaisen aseman julkiset hankinnat saavat tulevassa hallitusohjelmassa ja miten Hankinta-Suomessa aloitettua työtä jatketaan.

Lähteet

Ekologinen kestävyys. <https://www.hankintakeino.fi/fi/kestavat-ja-innovatiiviset-hankinnat/mika-kestava-hankinta/ekologinen-kestavyys>. Luettu 6.11.2022.

Energiatehokkaat hankinnat 2022. https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat/energiatehokkaat_hankinnat. Luettu 6.11.2022.

Eskola Jari & Suoranta Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Helsinki.

Eskola, Saila 2022. Toimitusjohtaja. PTCServices Oy, Helsinki. Suunnittelukokous 12.8.2022.

FCG 2022. Kunnan hankintojen ja kilpailuttamisen osaja. https://koulutus.fcg.fi/koulutustapahtumat/kunnan-hankintojen-ja-kilpailuttamisen-osaaja-12051?gclid=EAlaIQobChMIzNPpy5a-9wIVghDmCh1VcA_gEAAYASAAEgLKF_D_BwE. Luettu 1.5.2022.

Finnwatch ry. Finnwatch ry, kotisivut. <https://finnwatch.org/fi/julkaisut>. Luettu 11.11.2022.

Haatainen, Tuula 2022. Hankintalain uudistus tähtää vastuullisempiin julkisiin hankintoihin. Työ- ja elinkeinoministeriö. 4.2.2022. <https://tem.fi/-/hankintalain-uudistus-tahtaa-vastuullisempiin-julkisiin-hankintoihin>. Luettu 9.10.2022.

Hallitusohjelma 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>. Luettu 26.7.2022.

Hankintalaki 2007. Laki julkisista hankinnoista. 30.11.2007/348.

Hankintalaki 2016. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 29.12.2016/1397.

Hankinta-Suomi, infograafi 2022. Hankinnat Suomessa 2021. <https://vm.fi/documents/10623/136711971/Hankinnat+Suomessa+2021+-+Hankinta-Suomi-toimenpideohjelma+-+27092022.pdf/b9171dba-7dea-fae0-5331-81d34abbcde3/Hankinnat+Suomessa+2021+-+Hankinta-Suomi-toimenpideohjelma+-+27092022.pdf?t=1665736652518>. Luettu 29.12.2022.

Hankinta-Suomi, perustiedot 2019. Hankinta-Suomi. Hankkeen perustiedot. <https://vm.fi/perustiedot2>. Luettu 31.7.2020.

Hankinta-Suomi. <https://vm.fi/hankinta-suomi>. Luettu 1.5.2022.

HAUS kehittämiskeskus. <https://haus.fi/koulutusalueet/hankinnat/>. Luettu 1.5.2022.

HE 108/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi. 23.6.2016.

HE 115/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta. 25.8.2022.

Heikkinen, Hannu L. T. 2008. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, Hannu L. T. & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Kansanvalistusseura, Helsinki, 16-38.

Heikkinen, Riikka 2022a. Vastuullisuuskriteerien huomioiminen julkisissa hankinnoissa – Vaikuta uuden koulutuksen sisältöön! Blogikirjoitus, PTCServices Oy. 13.6.2022. <https://ptcs.fi/vastuullisuuskriteerien-huomioiminen-julkisissa-hankinnoissa-vaikuta-uuden-koulutuksen-sisaltoon/>. Luettu 18.7.2022.

Heikkinen, Riikka 2022b. Miten huomioida sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa? Ilmoittaudu koulutukseemme, niin tiedät. Blogikirjoitus, PTCServices Oy. 25.10.2022. <https://ptcs.fi/miten-huomioida-sosiaalinen-vastuu-julkisissa-hankinnoissa-ilmoittaudu-koulutukseemme-niin-tiedat/>. Luettu 13.11.2022.

Hirsjärvi, Sirkka 2008. Aineiston hankinnan suunnittelu. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula Tutki ja kirjoita. 13.-14. osin uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki, 172-185.

Huovinen, Terhi & Rovio, Esa 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Heikkinen, Hannu L. T. & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Kansanvalistusseura, Helsinki, 94-113.

ILO 2020. Ratification by Convention. International Labour Organization. <https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12001:::NO:::> Luettu 14.8.2020.

KEINO, etusivu. <https://www.hankintakeino.fi/fi>. Luettu 1.5.2022.

Kananen, Jorma 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 185. Jyväskylän ammattikorkeakoulu jamk.fi.

Kieliasiantuntijat ry 2021. Tulkkijärjestöt: Vantaan, Helsingin ja Keravan kaupunkien sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin tulkkauspalvelujen kilpailutus on keskeytettävä. Kannanotto 20.10.2021. <https://kieliasiantuntijat.fi/tulkkauspalveluiden-kilpailutus-keskeytettava/>. Luettu 11.11.2022.

Kolkkanen, Mikko-Samuli 2022. Asiantuntija. PTCServices Oy, Helsinki. Haastattelu 11.8.2022.

Koulutukset 2022. <https://ptcs.fi/palvelut/koulutuspalvelut/koulutukset/>. Luettu 1.5.2022.

Koulutus.fi. <https://www.koulutus.fi/haku/julkiset-hankinnat-koulutus>. Luettu 1.5.2022.

Lietonen, Anni & Ollus, Natalia 2021. Työperäinen hyväksikäyttö ja julkiset hankinnat. Opas riskien huomioimiseen Suomessa. HEUNI Report Series No 98a, Helsinki. [https://heuni.fi/documents/47074104/0/Ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n++torjunta+30112021_WEB+\(1\).pdf/9c18846d-58d0-8e1c-bac8-3c068a33f867/Ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n++torjunta+30112021_WEB+\(1\).pdf?t=1638427841349](https://heuni.fi/documents/47074104/0/Ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n++torjunta+30112021_WEB+(1).pdf/9c18846d-58d0-8e1c-bac8-3c068a33f867/Ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n++torjunta+30112021_WEB+(1).pdf?t=1638427841349). Luettu 8.2.2022.

Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. International Methelp Ky. Helsinki.

Pajala, Anu 2019. Ateriapalveluiden vastuullisuus Vantaalla. Puheenvuoro LOGY ry:n hankintafoorumien vastuullisuustyöryhmän tapahtumassa Vastuullisuus palveluhankinnoissa. Metropolia ammattikorkeakoulu, Vantaa. 26.11.2019.

Pekkala, Elise & Pohjonen, Mika & Huikko, Katariina & Ukkola, Markus 2022. Hankintojen kilpailuttaminen ja sopimusehdot. 9. uudistettu laitos. Tietosanoma Oy, Helsinki.

Piri, Olli-Juhani 2022. Twitter-julkaisu. <https://twitter.com/ollijuhanipiri/status/1587016825677795329>. Luettu 1.1.2023.

ProcurComp^{EU} 2020. ProcurComp^{EU}. Julkisten hankintojen ammattilaisten europalainen osaamiskehys. Euroopan komissio. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/procurcompeu_ecf_for_pp_fi.pdf.
Luettu 16.5.2022.

PTCS 2022. Julkisten hankintojen palvelut ja koulutukset.
<https://ptcs.fi/palvelut/julkiset-hankinnat/>. Luettu 1.5.2022.

Salminen, Reeta & Stolzmann, Jessica 2020. Olympiastadionin todellinen hinta. Yleisradio 30.3.2020. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/03/30/mot-paljastaa-olympiastadionin-rakentajien-karun-kohtelun-maksamattomia>. Luettu 11.11.2022.

Suomen Hankintajuristit 2021. Koulutukset.
<https://www.hankintajuristit.fi/koulutukset>. Luettu 1.5.2022.

Suomen julkisten hankintojen tilannekuva 2020. Valtionvarainministeriö. Valtionvarainministeriön julkaisuja 2020:25.

Swedwatch. Kotisivut <https://swedwatch.org/>. Luettu 11.11.2022.

TEM 2022a. Hankintalain muuttamista koskeva hallituksen esitys lausuntokierrokselle. Työ- ja elinkeinoministeriö. Tiedote 22.3.2022. <https://tem.fi/-/hankintalain-muuttamista-koskeva-hallituksen-esitys-lausuntokierrokselle>. Luettu 9.10.2022.

TEM 2022b. Hallitus esittää: julkisista hankinnoista vastuullisempia ja laadukkaampia. Työ- ja elinkeinoministeriö. Tiedote 25.8.2022. <https://tem.fi/-/hallitus-esittaa-julkisista-hankinnoista-vastuullisempia-ja-laadukkaampia>. Luettu 9.10.2022.

Teittinen, Paavo 2020. Siivoton ala. Helsingin Sanomat 5.7.2020.

Ukkola, Markus & Piirto, Linda 2017. Esipuhe. Julkaisussa Työ- ja elinkeinoministeriö. Opas sosiaalisesti vastuullisiin julkisiin hankintoihin. TEM oppaat ja muut julkaisut 3/2017, 4-5. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80010/3_2017_Opas_Sosiaalisesti_vastuulliset_hankinnat_31052017_WEB.pdf.

Ulander, Mikko & Ahomäki Meiju & Valkiaranta Kaisa & Välkki, Saku & Levola Maria 2021. Selvitys julkisten hankintojen koulutuksesta. Hankinta-Suomi 2021. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10623/94487468/Selvitys+julkisten+hankintojen+koulutuksesta.pdf/2f0f27df-af29-fac3-305a-5fe5adf504ac/Selvitys+julkisten+hankintojen+koulutuksesta.pdf?t=1645431168463>. Luettu 6.6.2022.

Valli, Raine 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. PS-kustannus, Jyväskylä.

Valli, Raine & Perkkilä, Päivi 2018. Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. PS-kustannus, Jyväskylä. Ellibslibrary. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524515160>.

Valtiovarainministeriö 2021. Hankintayksiköille laaditut vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet julkaistu – tavoitteena edistää sosiaalista kestävyyttä julkisissa hankinnoissa. Valtiovarainministeriö, tiedote. 16.12.2021. <https://vm.fi/-/hankintayksiköille-laaditut-vastuullisuuden-vahimmaisvelvoitteet-julkaistu-tavoitteena-edistaa-sosiaalista-kestavyytta-julkisissa-hankinnoissa>. Luettu 2.11.2022.

Yrittäjät. Hae tapahtumia. Julkiset hankinnat. <https://www.yrittajat.fi/tapahtumat-ja-koulutukset/#/?search=&eventTypes=&themes=&date=&taxAssociations=&taxOrganizations=®ions=&eventRemote=&eventAdmissionType=&keywords=juulkiset-hankinnat&contentTypes=EVENT&offset=0>. Luettu 1.5.2022.

Liite 1 Kyselylomake

SUUNNITTEILLA OLEVAN VASTUULLISUUSKOULUTUKSEN TARVEKARTOITUS

Miksi tutkimukseen kannattaa osallistua?

Pyydän sinua osallistumaan toimintatutkimukseen, jonka tarkoituksena on kehittää PTCServices Oy:n (www.ptcs.fi) koulutustarjontaa.

Toimintatutkimuksen peruserätyksiin kuuluu, että kehitystyö tehdään yhteistyössä kaikkien niiden henkilöiden kanssa, joita kehitystyö tai sen tulokset koskevat.

Kuvaan tässä tiedotteessa tutkimusta ja siinä annettavien vastausten käsittelyä.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja perustuu antamaasi suostumukseen

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit myös keskeyttää tutkimukseen osallistumisen, koska tahansa syytä ilmoittamatta. Huomaathan, että, jos keskeytät tutkimukseen osallistumisen tai peruutat antamasi suostumuksen, annettuja vastauksia voidaan kuitenkin käyttää osana tutkimusaineistoa. Vastaukset annetaan anonyymeinä, joten yksittäistä vastausta tai sen antajaa ei voi tunnistaa annetuista vastauksista tai opinnäytetyöstä.

Perehdyttyäsi tiedotteen sisältöön, voit vielä esittää minulle ja/tai opinnäytetyön ohjaajalle kysymyksiä tutkimuksesta. Yhteystiedot löydät kyselyn lopusta.

Vastaathan kyselyyn **31.7.2022** mennessä.

Kyselyn lopussa on myös erillinen kohta, jossa voit antaa suostumuksesi vastaustesi hyödyntämiseen PTCServices Oy:n koulutustarjonnan kehittämisessä.

1. Onko organisaatiossasi asetettu hankintojen kestävyyttä koskevia tavoitteita?

Kyllä

Ei

En tiedä

2.Miten hyvin tunnet kansallisen tason toimintapolitiikoissa määritetyt kestävyyttä koskevat tavoitteet?

En tunne niitä ollenkaan.

Tietämykseni on perustasolla.

Tietämykseni on keskitasolla.

Tietämykseni on edistyneellä tasolla.

Tietämykseni on asiantuntijatasolla.

3.Kuinka hyvin osaat mielestäsi sisällyttää organisaatiosi strategiassa ja/tai hankintaohjeissa kestävyydelle asetetut tavoitteet osaksi hankintaprosessia?

Minulla ei ole osaamista.

Osaamiseni on perustasolla.

Osaamiseni on keskitasolla.

Osaamiseni on edistyneellä tasolla.

Osaamiseni on asiantuntijatasolla.

4.Mistä julkisten hankintojen vastuullisuuden osa-alueista koet tarvitsevasi koulutusta? Voit valita useamman.

Taloudellinen vastuu: hankinnat tukevat talouden tasapainoa ja torjuvat harmaata taloutta.

Sosiaalinen vastuu: hankinnoissa huomioidaan ympäröivä yhteiskunta; ihmisoikeuksien toteutuminen, työllistymisen edistäminen, tasa-arvo, osallisuus ja hankintojen vaikuttavuus.

Ympäristövastuu: hankinnoissa huomioidaan tuotteen ja palvelun koko elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset.

5.Millaista koulutusta koet tarvitsevasi taloudelliseen vastuullisuuteen liittyen?

Kirjoita vastaus

6.Millaista koulutusta koet tarvitsevasi sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyen?

Kirjoita vastaus

7.Millaista koulutusta koet tarvitsevasi ympäristövastuuseen liittyen?

Kirjoita vastaus

8.Millaiseen vastuullisuuteen liittyvään koulutukseen osallistuisit mieluiten? Monivalinta.

Puolen päivän koulutus (3-4 h), jossa käsitellään kaikkia vastuullisuusteemoja.

Koko päivän koulutus, jossa käsitellään kaikkia vastuullisuusteemoja.

Puolen päivän teemakohtainen koulutus.

9.Mikä koulutuksen toteuttamistapa olisi sinulle sopivin?

Live-koulutus Helsingissä.

Webinaari.

Live-koulutus + webinaari.

Verkkokurssi.

10.TÄRKEÄÄ TIETOA TUTKIMUKSESTA

Tutkimuksen tarkoitus ja toteuttaja

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kehittää julkisten hankintojen vastuullisuusosaamista luomalla uusi vastuullisuusasioihin keskittyvä koulutus.

Tutkimus toteutetaan Metropolia ammattikorkeakoulun YAMK-tutkinnon opinnäytetyönä, jossa opiskelija, PTCServices Oy:n asiantuntija, Riikka Heikkinen toimii vastuullisena tutkijana. Tutkimustyötä ohjaa lehtori Pia Hellman. Työ tehdään PTCServices Oy:n toimeksiannosta.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimus kestää 1.6.-31.8.2022. Tutkimuksen aikana tehdään haastatteluja ja lomakekyselyjä, joiden avulla selvitetään asiakaskunnan vastuullisuuskoulutukseen liittyviä tarpeita.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Opinnäytetyö on **julkinen dokumentti**, joka tullaan julkaisemaan internetissä vapaasti käytettävissä olevassa Theseus-tietokannassa.

Lisätiedot

Halutessasi lisätietoja tutkimuksesta voit esittää kysymyksiä opinnäytetyön tekijälle tai ohjaajalle.

Tutkijoiden yhteystiedot

Opinnäytetyötekijä: Riikka Heikkinen

Opinnäytetyön ohjaaja: Lehtori Pia Hellman
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Liiketalous

Haluan osallistua tutkimukseen ja annan suostumukseni vastausteni käyttämiseen.

Kyllä
En